

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

MUHASEBE VE FİNANSMAN

TÜRKİYE'DE FİNANSAL PİYASALAR

ANKARA 2010

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	3
GİRİŞ	4
1. İMKB (İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI)	5
1.1. Borsa.....	5
1.1.1. Borsanın Tanımı	5
1.1.2. Borsanın İlke ve Kuralları	6
1.2. İMKB'nin Görev ve Yetkileri	7
1.3. İMKB'nin Yönetim Organları.....	7
1.3.1. Genel Kurul	8
1.3.2. Yönetim Kurulu.....	9
1.3.3. Denetleme Kurulu	11
1.3.4. Komiteler.....	11
1.3.5. Başkanlık Teşkilatı	12
1.4. İMKB'nin Denetimi	13
1.4.1. Borsa Üyelerinin Denetimi.....	13
1.4.2. Borsaların Denetimi	13
1.5. Borsada Uyuşmazlıklar ve Çözümü	14
1.6. Borsada Disiplin Cezaları.....	15
UYGULAMA FAALİYETİ.....	19
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	20
2. İZMİR VADELİ İŞLEMLER PİYASASI	22
2.1. İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının Kuruluşu	22
2.2. Borsanın Organları	23
2.2.1. Genel Kurul	23
2.2.2. Yönetim Kurulu.....	24
2.2.3. Denetleme Kurulu	24
2.3. Vadeli İşlem Sözleşmesi	25
2.4. Borsanın Denetimi.....	26
UYGULAMA FAALİYETİ.....	27
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	28
3. İSTANBUL ALTIN BORSASI	30
3.1. İstanbul Altın Borsasının Kuruluşu.....	30
3.2. Borsanın Görev ve Yetkileri	30
3.3. Borsanın Organları	31
3.3.1. Genel Kurul	31
3.3.2. Yönetim Kurulu.....	31
3.3.3. Denetim Kurulu.....	32
3.3.4. Borsa Başkanı.....	32
3.4. Borsa İşlemleri Esasları.....	33
3.5. Borsanın Denetimi.....	35

UYGULAMA FAALİYETİ.....	36
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	37
4. SERMAYE PİYASASI KURULU	39
4.1. Sermaye Piyasası Kurulunun Amacı.....	39
4.2. Sermaye Piyasası Kurulunun Görev ve Yetkileri	39
4.3. Sermaye Piyasası Kurulu Organları	41
4.3.1. Sermaye Piyasası Kurulu Karar Organı	41
UYGULAMA FAALİYETİ.....	43
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	44
TERİMLER SÖZLÜĞÜ	52
ÖNERİLEN KAYNAKLAR.....	54
KAYNAKÇA	55

AÇIKLAMALAR

KOD	343FBS045
ALAN	Muhasebe ve Finansman
DAL/MESLEK	Finans ve Borsa Hizmetleri
MODÜLÜN ADI	Türkiye’de Finansal Piyasalar
MODÜLÜN TANIMI	Muhasebe ve finansman alanında Türkiye’de faaliyet gösteren finansal piyasaları ve kuruluşlarının yapması gereken işlemleri ayırt edebilme becerisinin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Türkiye’de finansal piyasaları takip etmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile Türkiye’de faaliyet gösteren finansal piyasaları ve kuruluşlarını ayırt edebileceksiniz. Amaçlar 1. İMKB’nin özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.2. İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.3. İstanbul Altın Borsasının özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.4. SPK’nın özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Bilgisayar, projeksiyon makinesi, internet, form belgeler, SPK Mevzuatı ve yayınları, İMKB bilgileri, bakaleler, sarf malzemeleri.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda sizin üzerinizde ölçme aracı uygulayacak, modül ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek, değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Fon arz edenler ile fon talep edenlerin bir araya geldiği ve karşılıklı değişimin meydana geldiği yerlere “piyasa” denir. Finansal kuruluşlar fon arz eden ile talep edenin daima karşılaşma ya da bir araya gelme imkanı olmadığı için piyasalarda önemli bir köprü görevi görmektedir.

Finansal kuruluşların var olduğu ve işlemlerin gerçekleştiği ortamlar da borsalar ve finansal piyasalardır. Ülkemizde gelişen ekonomi ile tasarruf ve yatırım alanları genişlemiş ve yeni piyasa çeşitlerine ihtiyaç duyulmuştur.

Bu modül notlarının amacı; Türkiye’de faaliyet gösteren finansal piyasa çeşitlerini, özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilmeyi öğretmektir. Modülü tamamladığınızda Türkiye’de faaliyet gösteren finansal piyasaların çeşitlerini, özelliklerini ve faaliyet alanlarını rahatlıkla ayırt edebileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile İMKB'nin özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Kütüphane veya internet aracılığı ile borsa ve borsanın görevlerini araştırınız.
- Kütüphane veya internet aracılığıyla, İMKB'nin görev ve yetkilerini, araştırınız.
- İMKB'nin organlarını ve organlarını görev ve yetkilerini ilgili web sayfalarını ve kütüphaneleri ziyaret ederek araştırınız.

1. İMKB (İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI)

Resim 1.1: İMKB

Ülkemiz sermaye piyasasında alıcı ile satıcının araçlar vasıtasıyla bir araya gelerek, belirli araçlarla ve belirli koşullar altında alış veriş yapmalarına ortam sağlayan menkul kıymet borsası, İstanbul Menkul Kıymet Borsası'dır.

1.1. Borsa

1.1.1. Borsanın Tanımı

Borsalar, borsada işlem görmesi kabul edilen menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının, Kanun Hükümünde Kararnamede yazılı esaslar dahilinde, belli kurallara göre güven ve istikrar içinde alım-satımına olanak sağlayan, oluşan fiyatları saptamaya ve açıklamaya yetkili bulunan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumlarıdır. Borsalar, SPK'nın teklifi üzerine Bakanlığın izni ile kurulur.

Resim 1.2: Borsa

Borsa üyeleri ise borsa'da işlem yapabilecekler, SPK'dan faaliyetleri için yetki belgesi almış yatırım ve kalkınma bankaları, ticari bankalar, aracı kurumlar, borsa komisyoncularıdır. Borsada kurulan pazar ve

piyasalarda işlem yapacak aracı kuruluşların Borsadan Borsa Üyelik Belgesi almaları zorunludur .

1.1.2. Borsanın İlke ve Kuralları

Borsa üyeleri, borsa yönetmelikleri ve ilgili mevzuatta yer alan ilke ve kurallara ve aşağıda sayılan hususlara uymakla yükümlüdürler.

- Borsada, başkası nam ve hesabına veya başkası hesabına kendi namına yahut kendi nam ve hesabına alım satım yapabilirler.
- İyi niyet kurallarına göre davranmak, mevzuata, borsa düzen ve disiplinine uygun hareket etmek zorundadırlar.
- Müşterilerinin verecekleri alım ve satım emirlerini, kısmen veya tamamen kabul etmeme hakkına sahiptirler ancak, nedenini açıklamak zorunluğ olmaksızın bu durumu, müşterilerine veya onların temsilcilerine hemen bildirmekle yükümlüdürler.
- Tarife dışı komisyon (kurtaj) alamaz veya teklif edemezler.
- Menkul kıymetlerin teslimi ve bedellerinin ödenmesi de dahil olmak üzere borsada yaptıkları işlemlerin tümünden sorumludurlar.
- Yardımcılarının ve diğer çalışanlarının görevleri çerçevesinde yaptıkları işlerden sorumludurlar.
- Yapılacak sözleşmelere konulacak hükümlerle üyelerin sorumlulukları kaldırılamaz.
- Müşterilerine ve diğer üçüncü şahıslara karşı doğabilecek mali ve hukuki sorumluluğu teminat altına alan genel ve özel mahiyetteki borsaca öngörülen sigorta ve diğer düzenlemelere uymak
- İlgili yönetmeliklerde öngörülen teminatı yatırmak ve teminat yükseltilmesine karar verildiğinde veya teminatı eksildiğinde süresi içinde teminatını tamamlamak.
- İlgili yönetmeliklerde öngörülen üyeliğe giriş ve üyelik yıllık aidatını, borsa payı ve diğer aidat ve mali yükümlülükleri süresi içinde ödemek.
- Ortaklık, yönetim yapısı ve mali durumu ile ilgili olarak önemli sayılabilecek her türlü değişikliği, bunların gerçekleşme tarihinde derhal borsaya bildirmek.
- Borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemlerinin borsaca incelenmesi halinde bu incelemelere müsaade etmek, inceleme elemanlarına her türlü kolaylığı göstermek ve yardımda bulunmak.
- Borsa yetkililerince istenecek her türlü belge ve bilgileri vermek.
- Borsa işlemlerine ilişkin olarak yıllık faaliyet sonuçlarıyla, mali tablolarını ve bağımsız denetim raporlarının birer örneğini, yönetmeliklerde ve ilgili mevzuatta düzenlenen sürelerde borsaya vermek.
- Yönetmelikte ve ilgili mevzuatta öngörülen defter ve kayıtlar ile yönetim kurulunca kararlaştırılacak diğer kayıt ve defterleri tutmak ve belgeleri düzenlemek.

1.2. İMKB'nin Görev ve Yetkileri

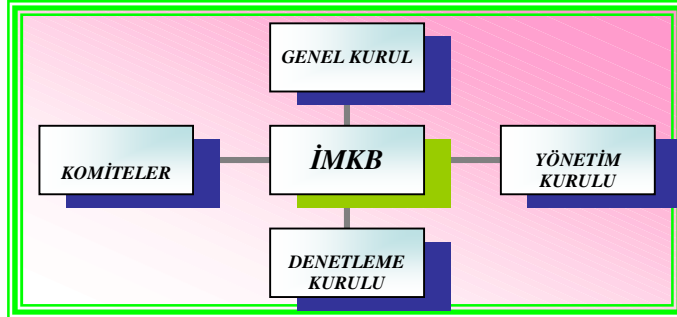

Resim 1.3: İMKB

İMKB'nin başlıca görev ve yetkileri aşağıda belirtilmiştir.

- Menkul kıymetlerin borsa kotuna alınması ile ilgili başvuruları Kotasyon Yönetmeliği'nde belirtilen esaslar dahilinde incelemek, ek bilgi ve belgeler istemek, başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak,
- Kanuni gerekler yerine getirilerek para, kambiyo ve kıymetli maden ve taşlar ile vadeli işlemlerle ilgili piyasalar açmak,
- Borsa'da işlem görebilecek menkul kıymetler için türlerine göre menkul kıymetler pazarları oluşturmak, bu pazarlarda işlem görecekt menkul kıymetleri belirlemek ve borsa bülteninde yayınlamak, pazarlara borsa binasında yer tahsis etmek,
- Borsa'da pazarların çalışma gün ve saatlerini belirlemek ve borsa bülteninde ilan etmek,
- Borsa pazarlarında yapılan işlemler sonucunda oluşan fiyatları ve bu fiyatlardan yapılan toplam işlem miktarlarını seans bitiminde ilan etmek,
- Borsada yapılan alım, satım işlemlerini güven ve istikrar içinde serbest rekabet şartları altında kolayca ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, bu kuralların dışına çıkan borsa üyelerine, "İMKB Yönetmeliği"nde belirtilen yaptırımları uygulamak,
- Borsada olağan dışı olumsuz gelişmelerin meydana gelmesi halinde, mevzuatın verdiği yetkiler içinde gerekli önlemleri almaktır.

1.3. İMKB'nin Yönetim Organları

Şekil 1.1: İMKB'nin organları

1.3.1. Genel Kurul

Resim 1.4: İMKB logosu

Genel kurul borsa üyelerinden meydana gelir. Borsanın üst karar organıdır. Genel kurulun başlıca görev ve yetkileri şunlardır;

- Borsaca hazırlanması gereken ve genel kurulun yetkisinde bulunan yönetmelikleri karara bağlamak,
- Yönetim kurulunun mevzuatla verilmiş olan yetkileri saklı kalmak kaydıyla borsa işlerine ilişkin hususlarda karar almak, yetkili mercilere teklifte bulunmak, mevzuatla kendisine bırakılmış diğer görevleri yerine getirmek.
- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan faaliyet raporu ile denetçi raporunu inceleyip karara bağlamak,
- Borsanın bilançosu ve gelir-gider hesaplarını inceleyerek karara bağlamak, personel kadrosunu ve kesin hesabı onaylamak,
- Yönetim ve denetim kurulu üyelerini seçmek ve ibra etmek, ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler hakkında yapılacak işlemleri ve bunların göreve devam edip etmeyeceklerini karara bağlamak, seçimi genel kurula ait olan diğer komitelerin üyelerini seçmek ve gerektiğinde görevlerine son vermek,
- Gündemde yer alan diğer hususları görüşüp karara bağlamak.

Genel kurul, her yıl nisan-mayıs aylarında SPK'ca belirlenecek bir tarihte olağan olarak toplanır. Genel kurul, gerekli hallerde SPK'nın daveti üzerine olağanüstü olarak da toplanabilir. Genel kurulun gündemi, yönetim kurulunca hazırlanarak ilan edilir. Gündem ve davet mektubu üyelere ve oy hakkı olmaksızın toplantıya katılması öngörülenlere, toplantı tarihinden en az 15 gün önce taahhütlü olarak gönderilir. Gündemle birlikte üye giriş kartlarının da gönderilmesi gerekir.

Genel kurul toplantısı, borsa başkanı tarafından açılır. Başkanlık divanına, genel kurulca bir başkan ile 2 katip üye seçilir. Toplantı, divan başkanı tarafından, gündem çerçevesinde yönetilir. Üyeler oylarını bizzat veya vekilleri aracılığı ile kullanabilirler. Genel kurulda bir kişi birden fazla üyeyi temsil edemez.

SPK başkan ve üyeleri ile genel sekreteri, daire başkanları ve SPK tarafından görevlendirilenler ile borsa komiseri, oy hakları olmaksızın borsa genel kuruluna katılabilirler.

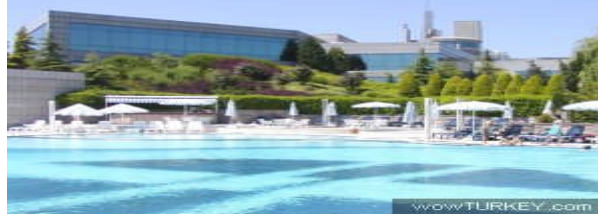
Genel kurulda her üye bir oya sahiptir. Kararlar mevcut oyların çoğunluğu ile alınır. Oylar, katılanların kararı gereğince yazılı veya iş'ari usule göre kullanılır. Genel kurulda

verilen kararlar, yapılan seçimlerin sonuçları ve üyelerin beyanları bir tutanağa geçirilir. Borsa başkanlığı bu tutanağın düzenlenmesi için başkanlık divanına yardımcı olur.

Genel kurul tutanakları, başkanlık divanı tarafından imzalandıktan sonra, izleyen ilk iş günü SPK'ya gönderilir. Genel kurul kararları, SPK'nın onayı ile veya bu onayın gecikmesi halinde genel kurul kararlarının SPK'ya sunulmasını izleyen 30 gün içinde yürürlüğe girer. Genel kurul toplantılarında alınan kararlar, toplantıda hazır bulunmayan veya bulunup da karşı oy veren üyeleride bağlar. Borsa genel kurulunun SPK tarafından onaylanmış kararlarının iptali için idari yargı organlarına başvurabilir.

1.3.2. Yönetim Kurulu

Borsada, bir başkan ve dört üyeden oluşan beş kişilik bir yönetim kurulu bulunur. Borsa başkanı dışındaki yönetim kurulu üyeleri, 4 yıl için seçilir. Tekrar seçilmek mümkündür. Her yıl, olağan genel kurulda süresi dolan veya diğer nedenlerle boşalan üyelikler için seçim yapılır. Yönetim kurulu ilk toplantısında kendi üyeleri arasından bir başkan vekili seçer.

Resim 1.5: İMKB Binası

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri ise şunlardır:

Mesleki nitelikli görevleri

- Borsaya ilişkin her türlü iç mevzuatı hazırlamak.
- Menkul kıymetlerin borsaya kote edilmesiyle ilgili başvuruları karara bağlamak.
- Borsa işlerinin mevzuata ve kurallara uygun olarak düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak.
- Genel kurulca kurulanlar dışında yönetmeliklerle belirlenmiş veya ihtiyaç duyabilecek ihtisas komitelerini kurarak üyelerini seçmek ve çalışma esaslarını düzenlemek.
- Borsa kotunda yer alan veya almayan menkul kıymetlerle işlem göreceği borsa pazarlarını açmak.
- Borsa işlemlerinde çıkabilecek uyuşmazlıkları inceleyerek sonuçlandırmak.
- Borsada düzeni ve dürüstlüğü bozanlar hakkında disiplin cezası vermek.

İdari Nitelikli Görevleri

- Kendi çalışma kural ve yöntemlerini saptamak

- Ana hizmet birimlerinin yıllık ya da belli süreli çalışma programlarını görüşüp kesinleştirmek.
- Borsanın bütçesini, gelir ve giderlere ilişkin kesin hesabını ve yıllık çalışma raporunu görüşüp karara bağlamak ve genel kurula sunmak.
- Borsa gelirleri kalemlerinin miktar ve oranları ile bunların tahsil zaman ve şekillerini tespit etmek ve SPK onayına sunmak.
- Borsanın personele ilişkin kadrosunu hazırlayarak genel kurula sunmak.
- Borsa adına imzaya yetkili olacak personelin atama, yükseltme, disiplin cezaları konularında karar vermek, ücret göstergesi, tazminat, ikramiye ve sosyal yardımlar gibi konularda, Personel Yönetmeliğinin kendi yetkisine bıraktığı hususları görüşüp karara bağlamak, atama yetkisini gerektiğinde Borsa Başkanına devretmek.
- Yetkisinde olan satın alma, satma ve kiralama konularındaki dosyaları, sözleşme önerilerini görüşüp karara bağlamak.
- Borsanın üçüncü kişilerle olan alacak, hak ve borçları hakkında her türlü işleme, gerektiğinde sulha, ibraya ve tahkime karar vermek.
- Borsa başkanı adına temsil ve imzaya yetkili üst yönetim personelinin bu yetkilerinin kapsamını belirlemek.
- Borsanın çalışmaları hakkında borsa başkanından bilgi istemek, çalışma sonuçlarını değerlendirmek, özel denetim yapılmasını istemek.
- Mevzuatla verilen sair görevleri yerine getirmek ile görevli ve yetkilidir.

Yönetim Kurulu üyelerinin başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- Yönetim kurulu toplantı, görüşme ve kararlarına katılmak,
- Yönetim kurulunca verilen görevleri yerine getirmek,
- Yönetim kurulu çalışmalarının uyumlu, verimli ve düzenli yürütmesini sağlamak konusunda yönetim kurulu başkanına yardımcı olmak.
- Borsa işleri hakkındaki görüş, düşünce ve önerilerini borsa başkanlığına bildirirler.
- Yönetim kurulu kararı alınmasına gerek görülen konuların görüşülmesi ve karara bağlanması veya yönetim kurulunca verilen kararların uygulanması ile ilgili olarak Başkanlığa öneri getirirler.

Yönetim kurulu, yürürlükteki mevzuata göre yetki alanına giren konularda tam yetkilidir, bu yetkiler genel kurulca kısıtlanamaz.

Borsa yönetim kurulu, borsa başkanının daveti üzerine haftada en az bir defa, başkan dahil en az dört üyenin hazır bulunması ile toplanır. Başkanın bulunmadığı hallerde toplantıları başkan vekili yönetir. Toplantı günlerini borsa komiserine bildirilir; komiser ve denetçiler, oy sahibi olmaksızın yönetim kurulu toplantılarına katılabilir. Kararlar, katılan üye sayısının çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde başkanın katıldığı görüş kabul edilmiş sayılır. Çekimser oy kullanılamaz.

1.3.3. Denetleme Kurulu

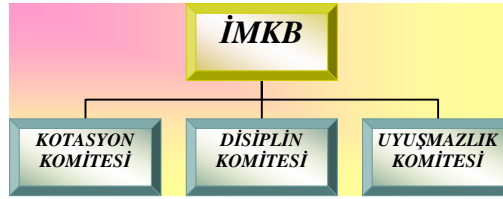
Borsanın denetleme organı, borsa genel kurulu tarafından, genel kurul üyeleri arasından veya dışardan 2 yıl için seçilen 2 denetçiden oluşur. Genel kurul, ayrıca 2 yedek denetçi de seçer. Denetçilerden biri, her yıl olağan genel kurul toplantısında yenilenir. Aynı kişinin yeniden seçilmesi mümkündür.

Denetleme kurulunun görev ve yetkileri ise şunlardır:

- Denetçiler, borsaların hesap ve işlemlerini, kanun, kararname, tebliğ, SPK ve borsa genel kurulu kararları çerçevesinde denetlemekle görevli ve yükümlüdür.
- Denetçiler yönetime müdahale edemez; görüşlerini yazılı olarak borsa başkanlığına bildirir ve bir örneğini de SPK'ya gönderirler. Bu raporlardaki işlemlerle ilgili hususlarda yönetim kurulu gerekli tedbirleri alır. Yönetim kurulunun nazara almadığı ancak denetçilerin ısrar ettiği teklif ve görüşler SPK'ca incelenir, SPK kararı kesin olup buna göre işlem yapılır.
- Borsa başkanlığı, denetçilerin talep edeceği bütün bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.
- Denetçiler, her yıl sonunda borsanın işlem ve hesapları hakkında hazırlayacakları raporu genel kurula sunarlar. Denetçiler, gerekli gördükleri takdirde ara raporlar hazırlayıp görüşlerini ilgili mercilere duyururlar.

1.3.4. Komiteler

Her borsada, bir başkan ve 2 üyeden meydana gelen bir kotasyon komitesi, bir disiplin komitesi ve bir de uyuşmazlık komitesi bulunur.

Şekil 1.2: İMKB komiteleri

Kotasyon komitesi; kotasyon komitesi başkan ve üyeleri, borsa başkanının teklifi üzerine yönetim kurulunca, borsa işlemleri konusunda uzman niteliklerini taşıyanlar arasından seçilir.

Disiplin komitesi; disiplin komitesi başkan ve üyeleri, yönetim kurulunca seçilir. Komiteye seçilecek kişilerin, borsanın diğer organlarında görev almamış olması şarttır.

Uyuşmazlık komitesi; uyuşmazlık komitesi başkan ve üyeleri, hukuk, iktisat ve maliye alanlarında yüksek öğrenim görmüş, borsa işlemleri konusunda uzman niteliği taşıyan adaylar arasından yönetim kurulunca seçilir.

Komitelerin görevleri şunlardır:

Kotasyon komitesi; menkul kıymetlerin borsa kotuna alınması için yapılan başvuruları değerlendirerek bu konuda hazırlayacağı raporları yönetim kuruluna sunar ve borsa yönetim kurulunca verilecek diğer görevleri yapar.

Disiplin komitesi; borsada düzeni ve dürüstlüğü bozan ve borsa işlerine hile karıştıran, borsa işlerinin açık, düzenli ve dürüst yürütülmesi için alınan kararlara uymayanlarla ilgili disiplin kararlarını verir. İlgili borsa yönetmeliklerinde öngörülen disiplin kaidelerini uygular ve kararını yönetim kurulunun onayına sunar; bu kararlara SPK nezdinde itiraz edilebilir.

Uyuşmazlık komitesi; borsa işlemlerine ilişkin olarak, üyeler veya üyelerle müşterileri arasında çıkan uyuşmazlıkların idari yoldan çözümü için borsa yönetim kuruluna yardımcı olur; borsa yönetim kurulu tarafından hazırlanacak uyuşmazlık kaidelerine göre bulunduğu çözüm yolunu en çok 5 iş günü içinde yönetim kuruluna sunar; yönetim kurulunun kararlarına karşı SPK'ya 10 iş günü içinde itirazda bulunulabilir; SPK en çok 7 iş günü içinde karar verir. SPK'nın uyuşmazlıklar konusunda kararı kesindir.

1.3.5. Başkanlık Teşkilatı

Başkanlık teşkilatı, borsa başkanı ve ona bağlı tüm kişi ve birimlerden oluşur.

Borsa başkanı, borsanın en üst amiri olup borsanın genel yönetimi ve temsili ile görevlidir. İdari ve yargı mercileriyle üçüncü kişilere karşı borsayı, borsa başkanı temsil eder; borsayı mevzuat, SPK kararları, genel kurul ve yönetim kurulu kararları çerçevesinde yönetir; borsa içinde kurulan pazarların çalışma düzenini sağlar.

Borsa başkanı, özel bir kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, ticaretle uğraşamaz, ortaklıklarda pay sahibi olamaz, borsada menkul kıymet alım-satımı amacı ile dolaylı da olsa emir veremez. Hayır dernekleri ile amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflardaki görevler ve kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hükmün dışındadır.

Borsa başkanının yüksek öğrenim görmüş, borsa, bankacılık, iktisat, maliye veya hukuk alanlarında bilgi ve bu alanlarda en az 15 yıllık tecrübe sahibi, Türk vatandaşı olması, kamu haklarından yasaklı ve yüz kızartıcı bir fiilden dolayı hükümlü bulunmaması, iflas etmemiş olması şarttır. Yönetim kurulu başkanı, SPK'nın teklifi üzerine müşterek kararname ile "Borsa Başkanı" unvanı ile 5 yıl için atanır.

Danışmanlar, borsa başkanına bağlı olarak görev yaparlar. Gereğine göre yetkilendirilebilirler.

I . Başkan yardımcısı, başkan yardımcısı görev ve yetkilerine ilave olarak, Borsa Başkanının Borsada bulunmadığı süreler içinde Başkanın yürütmeye yönelik görev ve yetkilerini tedvir eder. Başkan Yardımcıları arasında koordinasyonu sağlar.

Başkan yardımcısı, kendi sorumluluğundaki borsa hizmet birimlerinin Borsa Başkanı adına genel yönetimi ve temsilinden sorumludur.

Başkanlık teşkilatının sır saklama ve borsa mal varlığından sorumluluk olmak üzere 2 yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunlar;

Sır saklama yükümlülüğü: Borsaların başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve denetçileriyle, komitelerin üyeleri ve tüm çalışanları, sıfat ve görevleri dolayısıyla öğrendikleri, borsaya ve borsa ile ilişkisi olan ortaklık, kurum ve diğer her türlü gerçek ve tüzel kişilere ait sırların gizliliğine uymak ve bu sırları kanunen yetkili kılınmış kişi ve mercilerden başkasına herhangi bir surette açıklamamak, kendilerinin, görevlilerin veya üçüncü kişilerin yarar ve zararına kullanmamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülük, ilgililerin borsadaki görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder.

Borsa malvarlığından sorumluluk: Borsanın para, evrak ve her çeşit malları, devlet malı hükmündedir. Bunlara karşı suç işleyen, görevini kötüye kullanan veya ihmâl eden borsa başkanı ve yönetim kurulu üyeleri ile personeli, devlet memurları gibi cezalandırılırlar.

1.4. İMKB'nın Denetimi

Resim 1.6: İMKB denetimi

1.4.1. Borsa Üyelerinin Denetimi

Borsa üyelerinin borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemleri, borsanın yetkili elemanlarınca her zaman incelenebilir. Üyeler bu incelemelere müsaade etmek, inceleme elemanlarına her türlü kolaylığı göstermek ve yardımda bulunmak, borsa faaliyetleriyle ilgili konularda borsa yetkililerince istenecek her türlü bilgileri vermek zorundadırlar.

Borsa üyeleri, borsa işlemlerine ilişkin olarak yıllık faaliyet sonuçlarıyla yıl sonu itibarıyla düzenlenen bilançolarını, hesap döneminin bitimini izleyen dört ay içinde, bağlı buldukları borsaya vermek zorundadırlar.

1.4.2. Borsaların Denetimi

Borsaların işlem ve hesapları, KHK (Kanun Hükmünde Kararname) ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre SPK (Sermaye Piyasası Kurulu)'nca denetlenir. Denetim

görevinin yerine getirilmesi amacıyla SPK tarafından belirlenen ilkelere ve verilen talimata aykırı davranılması, KHK'ye ve yönetmelik hükümlerine aykırılık sayılır.

Borsalarda KHK gereği, gözetimle görevli bir borsa komiseri bulunur. Komiser ve yardımcıları ile komiserlik görevlileri, borsadaki faaliyetlerin ilgili mevzuata uygun olarak yürütülmesini gözetim altında bulundururlar.

Bakanlık da gerek gördüğünde borsalarda denetleme yaptırabilir. Borsa yetkilileri, defter, belge ve kayıtlarını, yetkili ve görevli denetim elemanlarına ibraz etmek ve istenen bilgileri vermek zorundadırlar.

Borsa komiseri, SPK adına borsa faaliyetlerinin gözetimi ve komiserlik hizmet birimlerinin genel yönetiminden sorumludur. Borsa komiseri, komiserlik teşkilatını kanun, kararname, tebliğ ve SPK kararları çerçevesinde yönetmek, komiserlik teşkilatının kademeleri arasında uyum ve iş birliğini, çalışmanın organizasyonu ve koordinasyonunu sağlamak ve SPK tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde verilecek diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

1.5. Borsada Uyuşmazlıklar ve Çözümü

Borsa üyeleri arasında veya borsa üyeleri ile müşterileri arasında borsa işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesinde, Yönetim Kurulu yetkilidir; bu konuda yönetim kuruluna, uyuşmazlık komitesi yardımcı olur. Yönetim kurulunun kararlarına karşı SPK'ya itiraz edilebilir. SPK'nın uyuşmazlıkları çözümlenmeye dair kararlar nihaidir. Bu kararlara karşı idari yargı mercilerine başvurulabilir.

Resim 1.7: İMKB'de çözüm

Borsa üyeleri arasında çıkan uyuşmazlıkların borsada çözümü zorunludur. Müşterilerin, borsa üyeleri ile olan uyuşmazlıkları, başvuruları halinde, borsada çözümlenir. Tarafların yargı mercilerine başvuru hakkı saklıdır. Taraflarca yargı yoluna başvurulduğunda, dava sonuçlanıncaya kadar dosya borsada işlemde kaldırıılır. Adli yargı yoluna gidilmesi durumunda, borsa üyesi durumu öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde borsaya bildirmek, nihai kararı da aynı süre içinde ibraz etmekle yükümlüdür.

Uyuşmazlık halinde bir dilekçe ile borsa başkanlığına başvurularak uyuşmazlığın idari yoldan çözümlenmesi istenir. Şekli yönetim kurulu tarafından belirlenen başvuru dilekçesinde; tarafların isim ve adresleri, uyuşmazlığın konusu, maddi olaylar, hukuki sebepler, ispatlayıcı deliller, uyuşmazlık müşteri ile üye arasında ise müşteri, emir numarasını veya üye tarafından kendisine verilen makbuz ile son talebini yazan ve bu konudaki belgeleri dilekçesine ekler.

Borsa başkanlığı, uyuşmazlığın çözümüne dair dilekçenin başkanlığa iletilmesini izleyen en çok 3 iş günü içinde, cevabını vermesi için dilekçe örneğini veya komite raportörlüğü tarafından hazırlanan talep özetini karşı tarafa tebliğ eder. Cevap için en çok 5 iş günü beklenir. Cevap geldikten veya bu süre geçtikten sonra dosya incelenmek üzere Uyuşmazlık Komitesine intikal ettirilir veya konunun yeterince açık olduğu kanaatine varılır ise Başkanlıkça dosyanın ilk yönetim kurulunda görüşülmesi ve karara bağlanması sağlanır.

Yönetim kurulu kararının taraflara tebliğini izleyen 10 işgünü içinde borsa kanalı ile karara karşı SPK' ya itiraz edilebilir. SPK, itirazlara ait kararını en çok 7 işgünü içinde verir. SPK' nın kararı nihaidir.

Uyuşmazlık konusunun borsaya intikal ettirilmesinden sonra, tarafların her zaman sulh yoluyla anlaşmaları mümkündür. Sulh yoluyla anlaşma halinde taraflar durumu derhal borsa başkanlığına bildirmek zorundadırlar. Şikayet eden, incelemenin her safhasında talebinden kısmen veya tamamen feragat edebilir. Bu durumlarda yönetim kurulu uyuşmazlık dosyasının işlemiden kaldırılmasına karar verir. Feragat edilen ihtilaf, tekrar şikayet konusu yapılamaz.

Uyuşmazlık konusunda verilen kararlar, tarafların başvuru dilekçesinde gösterilen adreslerine gönderilecek iadeli taahhütlü mektupla veya tutanağa bağlanarak imza karşılığı elden tebliğ olunur. borsada, uyuşmazlık konularını, tarafları, verilen kararların özetlerini kaydetmeye mahsus bir defter tutulur ve karar örnekleri yıllar itibarıyla düzenli olarak özel bir dosyada saklanır. Uyuşmazlıklarla ilgili dosyaların, borsada en az beş yıl süreyle düzenli olarak saklanması zorunludur.

1.6. Borsada Disiplin Cezaları

Borsa personeline uygulanacak disiplin kuralları İMKB Personel Yönetmeliğinde düzenlenir. Borsa üyeleri ve temsilcilerinden; borsada düzeni veya dürüstlüğü bozan veya borsa işlerine hile karıştıran, borsa işlerinin açık, düzenli ve dürüst yürütülmesi için alınan kararlara uymayanlara, borsa yönetmelikleri hükümlerine aykırı davrandığı tespit edilenler hakkında, durumun niteliğine, fiilin mahiyet ve önemine göre disiplin cezalarından biri veya birkaçı birlikte verilir.

Borsa üyelerine ve üye temsilcilerine verilecek disiplin cezaları şunlardır:

Uyarı: İlgiliye, yükümlülük ve davranışlarında daha dikkatli ve itinalı hareket etmesi gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

Kınama: İlgilinin yükümlülük ve davranışlarında kusurlu sayıldığı yazı ile bildirilmesidir.

Para cezası: Sorumluların, kesin kararın tebellüğü tarihinden itibaren en geç 5 iş günü içinde ödemeleri gereken meblağdır.

Borsa üyeliğinden veya üye temsilciliğinden geçici çıkarma: Cezası kesinleşen Borsa üyesi adına, üç ayı aşmamak üzere, Borsa Yönetim Kurulunca fiilin mahiyet ve

önemine göre belirlenecek, geçici bir süre içinde doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bir veya birden fazla piyasa veya pazarda borsa ve takas işlemlerinin yapılmaması, üye temsilcilerinin temsilcilik sıfatlarının üç aya kadar kaldırılmasıdır.

Borsa üyeliğinden veya üye temsilciliğinden sürekli çıkarma: Borsa üyeliği veya üye temsilciliği sıfatlarının bir daha kullanılmamak üzere geri alınmasıdır.

Disiplin cezalarının uygulanmasını gerektiren fiil ve hareketler aşağıda gösterilmiştir.

Resim 1.8: İMKB yasaklar

Uyarı:

- Borsada, belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kayıtsızlık ve dikkatsizlik göstermek,
- Üyelik görev ve sorumluluklarına karşı kayıtsızlık göstermek veya bunları yerine getirmemek,
- Meslek düzen ve geleneklerine uymayan hareketlerde bulunmak,
- Borsanın imaj ve itibarını zedeleyici sözler sarfetmek,
- Borsa ve müşteri talimatlarına gerekli dikkat ve özeni göstermemek,
- Müşteri ve borsa görevlileri ile olan ilişkilerinde terbiye ve nezakete aykırı harekette bulunmak.

Kınama:

- Borsada, belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kusurlu davranmak,
- Üyenin, temsilci veya diğer personelin suistimal veya yolsuzluklarına, denetim eksikliği sonucu sebebiyet vermek,
- Borsanın itibarını zedeleyici asılsız yayımda bulunmak,
- Borsanın çalışma düzenini bozmak,
- İş münasebetinde bulunduğu kimseler hakkında kötü muamelede veya haksız ithamda bulunmak,
- Meslek onuru ve borsa üyeliğinin gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,
- Borsa ve müşteri talimatlarının yerine getirilmesinde kusurlu davranmak.

Para cezası:

- Borsa usul ve esaslarının yerine getirilmemesinde kasıtlı davranmak,
- Genel Yönetmeliğin 57 nci maddesinde belirtilen defter ve kayıtları tutmamak veya usulüne uygun olarak tutmamak,
- Borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemlerin borsanın yetkili elemanlarınca denetlenmesine müsaade etmemek, bu görevlilere kolaylık göstermemek ve yardımda bulunmamak,
- Borsa ve müşteri talimatlarının yerine getirilmemesinde kasıtlı davranmak.

Borsa üyeliğinden veya üye temsilciliğinden geçici çıkarma:

- Borsa üyelerine ve temsilcilerine, borsa personeline saldırıda bulunmak, küfretmek, onları alenen tehdit etmek, tehdit ve tahkir edici şekilde sözlü veya yazılı beyanlarda bulunmak,
- Borsa üyelerini ve görevlilerini sırf zor duruma düşürmek için veya kendi kusurunu örtmek amacı ile borsaya ait belgeleri gizlemek,
- Borsa işlemlerine yönelik yapay piyasa ve yapay fiyat oluşturmak maksadıyla faaliyette bulunmak,
- Bu Yönetmeliğin 35 inci maddesi çerçevesinde, işlem yaptığı piyasada oluşacak temerrüdüne bağlı olarak ortaya çıkan yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle bu yükümlülükleri teminatından karşılanan üye tarafından, söz konusu temerrüt tarihini takip eden bir yıllık süre içerisinde, aynı piyasada yaptığı işlemler sonucu yeniden temerrüde düşülerek ilgili yükümlülüklerinin teminatından karşılanmasına sebebiyet vermek,

Borsa üyeliğinden veya üye temsilciliğinden sürekli çıkarma:

- Gizli kalması genel kurulca veya yönetim kurulunca karara bağlanmış bilgi ve belgeleri açıklamak,
- Borsa üyelerini ve borsa görevlilerini zor duruma düşürmek için veya kendi kusurunu örtmek amacıyla borsaya ait belgeleri tahrif veya yok etmek,
- Hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak veyahut hileli iflas gibi yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkumiyet kararı kesinleşmiş olmak.

Disiplin Komitesi, başkanlık tarafından havale edilen dosya üzerine disiplin işlemlerini aşağıdaki sıraya uygun olarak yürütmektedir:

1. Soruşturmanın başlatılması: Komite, yönetmelik hükümlerine aykırı davranışlar hakkında ihbar ve şikayetin başladığı tarihten itibaren en geç on gün içinde soruşturmaya başlar.

2. Savunma: Yapılacak soruşturmada yazılı savunma istenmesi ve bu savunma için tebellüğ tarihinden itibaren en az on beş günlük süre tanınması zorunludur. Disiplin Komitesi savunma istemesi için Komite Raportörünü yetkili kılabilir. Komite, hakkında soruşturma yapılan üyenin isteği üzerine veya resen kendisini veya temsilcilerini dinlemek üzere davet edebilir. Kabul edilebilir bir özürü olmaksızın davete uymayanların dinlenmesinden vazgeçilir.

3. Soruşturmanın sonuçlandırılması: Komite, ilgili dosyanın soruşturmasını tamamladıktan itibaren 10 gün içinde kararını yazılı olarak yönetim kurulunun onayına sunar.

4. Yönetim kurulu kararı ve tebligat: Yönetim kurulunun kararı, alındığı günü izleyen üç iş günü içinde iadeli taahhütlü mektupla ilgililerin bilinen adreslerine postalanır veya elden imza karşılığı teslim suretiyle tebliğ olunur.

5. Cezalara itiraz: İlgililer, tebellüğ tarihinden itibaren on beş gün içinde verilen disiplin cezalarına karşı SPK nezdinde itiraz edebilirler. Bu itiraz dilekçeleri borsa başkanlığı kanalı ile SPK'ya gönderilir.

6. Cezaların kesinleşmesi: Disiplin cezaları yönetim kurulu kararı üzerine yapılan tebligat tarihinden itibaren 15 gün içinde SPK'ya başvurulmadığı takdirde kesinleşir. SPK'ya itiraz halinde, SPK kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kesinleşir.

Disiplin cezalarına ait kararlar kesinlik kazanmadıkça uygulanamaz. Kesinlik kazanan disiplin cezaları ilgili üye veya üye temsilcisinin siciline işlenir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İMKB'nın görev ve yetkilerini ayırt ediniz.	➤ Borsayı tanımlayıp görev ve yetkilerini tekrar edebilirsiniz. ➤ İMKB'nın görev ve yetkilerini gözden geçirebilirsiniz.
➤ İMKB'nın idare yapısını sıralayınız.	➤ İMKB'nın idari organlarını gözden geçirebilirsiniz. ➤ İMKB'nın idari organlarının görev ve yetkilerini inceleyebilirsiniz.
➤ İMKB'de denetim faaliyetlerini seçiniz.	➤ İMKB'nın denetim çeşitlerini araştırabilirsiniz. ➤ İMKB'nın denetim çeşitlerini gözden geçirebilirsiniz.
➤ İMKB'nın uyuşmazlıklarını ve çözümlerini belirleyiniz.	➤ İMKB'de uyuşmazlıkları gözden geçirebilirsiniz. ➤ Uyuşmazlıkların çözümünü inceleyebilirsiniz.
➤ İMKB'nın disiplin cezalarını ayırt ediniz.	➤ İMKB'nın disiplin cezası türlerini gözden geçirebilirsiniz. ➤ Disiplin cezası gerektiren hal ve durumları tekrar cezalar bazında tekrar edebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki soruların cevaplarını **doğru ve yanlış** olarak değerlendiriniz.

Sorular	Doğru	Yanlış
1. Borsada kurulan pazar ve piyasalarda işlem yapacak aracı kuruluşların Borsadan Borsa Üyelik Belgesi almaları zorunludur.		
2. Yönetim kurulu borsa'nın üst karar organıdır.		
3. Genel kurul, her yıl nisan-mayıs aylarında SPK'ca belirlenecek bir tarihte olağan olarak toplanır.		
4. Borsada düzeni ve dürüstlüğü bozanlar hakkında disiplin cezası vermek, yönetim kurulunun görevidir.		
5. Borsanın denetleme organı, borsa genel kurulu tarafından, genel kurul üyeleri arasından veya dışardan 2 yıl için seçilen 2 denetçiden oluşur.		
6. Disiplin komitesi, menkul kıymetlerin borsa kotuna alınması için yapılan başvuruları değerlendirerek bu konuda hazırlayacağı raporları yönetim kuruluna sunar.		
7. Borsa eksperı, borsanın en üst amiri olup borsanın genel yönetimi ve temsili ile görevlidir.		
8. Borsa üyelerinin borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemleri, borsanın yetkili elemanlarınca belirli zamanlarda incelenebilir.		
9. Borsaların işlem ve hesapları, KHK (Kanun Hükmünde Kararname) ve ilgili Yönetmelik hükümlerine göre SPK (Sermaye Piyasası Kurulu)'nce denetlenir.		
10. Borsa üyeleri arasında veya borsa üyeleri ile müşterileri arasında borsa işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesinde, yönetim kurulu yetkilidir.		

DEĞERLENDİRME

- Sorulara verdiğiniz yanıtları modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız.
- Bu faaliyet kapsamında hangi bilgileri kazandığınızı belirleyiniz.
- Yanlış cevaplandığı sorularla ilgili konuları tekrar inceleyip öğrenmeye çalışınız.

UYGULAMALI TEST

Aşağıda listelenen davranışları, davranışlarınızın her birinde uyguladıysanız evet, uygulamadıysanız hayır kutucuklarını işaretleyiniz.

MODÜL ADI: Türkiye’de Finansal Piyasalar UYGULAMA FAALİYETİ: İMKB’nin Faaliyetlerini Seçebilmek	ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: SINIF VE NU:	
AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Borsanın ve İMKB’nin tanımını yapabiliyor musunuz?		
2. İMKB’nin görev ve yetkilerini biliyor musunuz?		
3. İMKB’nin yönetim organlarını sıralayabiliyor musunuz?		
4. İMKB genel kurulunun görev yetkilerini biliyor musunuz?		
5. İMKB yönetim kurulunun görev ve yetkilerini biliyor musunuz?		
6. İMKB’nin denetim kurulu ve komitelerinin görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
7. İMKB’nin üye denetimini biliyor musunuz?		
8. İMKB’de uyuşmazlıkların çözümünü biliyor musunuz?		
9. İMKB’de disiplin cezasına neden olan hal ve hareketleri, disiplin cezası türlerine göre ayırt edebiliyor musunuz?		
10. İMKB’nin genel işleyişini kavrayabildiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “Evet” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ”Hayır” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Hepsi “Evet” ise bir sonraki öğrenim faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- İnternet ve kütüphane aracılığı ile İzmir Vadeli İşlemler Piyasası hakkında araştırma yapınız.
- İnternet ve kütüphane aracılığı ile İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının kuruluşunu, organlarını ve organların görev ve yetkilerini araştırınız.
- İlgili web sayfalarını ziyaret ederek, vadeli işlemler sözleşmesi hakkında bilgi toplayınız.

2. İZMİR VADELİ İŞLEMLER PİYASASI

Resim 2.1: İzmir VOB

4 Şubat 2005 tarihinde İzmir’de işleme açılan Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası (VOB) bir Türev Araçlar Piyasasıdır.

Ülkemizde, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin güven ve istikrar içinde işlem görmesini sağlamak üzere vadeli işlem ve opsiyon borsası kurulmuştur. Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile her türlü türev araçlardan oluşan sermaye piyasası araçlarının işlem göreceği vadeli işlem ve opsiyon borsasıdır.

2.1. İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının Kuruluşu

Resim 2.2: VOB

Borsalar, SPK'nın teklifi ve ilgili Bakanın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunun onayı ile kurulur. Borsaların kuruluşuna izin verilebilmesi için;

- Ekonomik durum ve gelişmelerin uygun olması,
- Borsada işlem görecekt vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin piyasa yapısının ve beklenen işlem hacminin mevcut bir borsadan ayrı olarak borsa kurulmasını gerektirecek nitelik ve düzeyde olması,
- Borsaların çalışma esas ve kurallarının SPK tarafından yapılan düzenlemelere ve alınan kararlara uygun olması,
- Anonim şirket şeklinde esas sözleşmesinin hazırlanması,
- Hisse senetlerinin tamamının nama yazılı olması,
- Sermayelerinin SPK tarafından belirlenen miktardan az olmaması gerekir.

Kurucular, kuruluş şartlarına uygun olarak hazırlayacakları esas sözleşme ve istenilen belgelerle birlikte SPK'ya başvuruda bulunurlar. Borsanın kuruluş onayının alınmasını takiben, kuruluş işlemlerinin Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde tamamlanması için Sanayi ve Ticaret Bakanlığına başvuruda bulunulur.

2.2. Borsanın Organları

2.2.1. Genel Kurul

Borsanın üst karar organı olan genel kurul, pay sahiplerinden oluşur. Genel kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- Borsanın genel politikasını belirlemek ve yönetim kuruluna yetki tanınan haller dışında yönetime ilişkin kararlar almak, yetkili mercilere teklifte bulunmak,
- Yönetim kurulu üyelerini seçmek, ücretlerini belirlemek ve ibra etmek, ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler hakkında yapılacak işlemleri ve bunların göreve devam edip etmeyeceklerini karara bağlamak, seçimi genel kurula ait olan komitelerin üyelerini seçmek ve gerektiğinde görevlerine son vermek,
- Denetleme kurulu üyelerini seçmek veya değiştirmek,
- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporu ile denetleme kurulu raporunu inceleyip karara bağlamak,
- Borsanın bilançosunu ve gelir-gider hesaplarını inceleyerek karara bağlamak ve kesin hesabı onaylamak,
- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan bütçe ve personel kadrosunu kesinleştirmek,
- Gündemde yer alan diğer hususları görüşüp karara bağlamak,
- Mevzuatla kendisine bırakılmış diğer görevleri yerine getirmek.

2.2.2. Yönetim Kurulu

Resim 2.3: VOB

Genel kurul tarafından en az 5, en fazla 11 kişiden oluşan bir yönetim kurulu seçilir. Yönetim kurulu üyelerinin yüksek öğrenim kurumlarından mezun olmaları ve mali piyasalar veya vadeli işlem ve opsiyon işlemlerine konu teşkil eden piyasalar hakkında bilgi ve bu alanlarda en az 5 yıl mesleki tecrübe sahibi bulunmaları gerekir. Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır;

- Borsa tarafından hazırlanması gereken yönetmelikleri karara bağlamak,
- Borsa üyelik başvurularını karara bağlamak ve gerektiğinde borsa üyelerinin üyelikten geçici veya sürekli çıkarılmasına karar vermek,
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin, SPK tarafından yapılan düzenlemeler çerçevesinde borsada işlem görmesi, işlemlerinin durdurulması ve işlemden kaldırılması esaslarını belirlemek,
- Borsada işlemlerin mevzuata ve kurallara uygun olarak düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak,
- Yönetmeliklerle belirlenmiş veya ihtiyaç duyulabilecek komiteleri kurarak, üyelerini seçmek ve çalışma esaslarını düzenlemek,
- Yabancı borsa veya kuruluşlarla iş birliği anlaşmaları yapmak,
- Borsada düzeni ve dürüstlüğü bozanlar hakkında disiplin cezası vermek,
- Borsa bültenini çıkarmak, borsa tarafından açıklanması gereken bilgilerin ve borsada teşekkül eden fiyatların düzenli olarak yayınlanmasını sağlamak,
- Borsanın bütçesini, gelir ve giderlere ilişkin kesin hesabını ve yıllık faaliyet raporunu görüşüp karara bağlamak ve genel kurula sunmak,
- Borsanın personele ilişkin kadrosunu hazırlayarak genel kurula sunmak,
- Borsa gelir kalemlerinin miktar ve oranları ile bunların tahsil zaman ve şekillerini tespit etmek,
- Borsa adına imzaya yetkili olanları ve yetki sınırlarını belirlemek,
- Her türlü personel atamalarını yapmak ve bu atama yetkisini, gerektiğinde yönetim kurulu başkanına devretmek,
- Mevzuatla verilen sair görevleri yerine getirmek ile görevli ve yetkilidir.

2.2.3. Denetleme Kurulu

Borsanın hesap ve işlemleri pay sahiplerinin göstereceği gerçek kişi adaylar arasından genel kurulca seçilen en az 2 kişiden oluşan denetleme kurulu tarafından denetlenir. Denetçiler, borsanın hesap ve işlemlerini mevzuat ve genel kurul kararları çerçevesinde denetlemekle görevli ve yükümlüdürler.

Denetçiler yönetime müdahale edemezler, ancak görüşlerini yazılı olarak yönetim kuruluna ve aynı zamanda SPK'ya bildirirler. Yönetim kuruluna bildirilen hususlarda yönetim kurulu gerekli tedbirleri alır. Borsa, denetçilerin talep edeceği bütün bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.

2.3. Vadeli İşlem Sözleşmesi

Resim 2.4: Vadeli işlemler

Vadeli işlem sözleşmesi esasen standart hale getirilmiş sözleşmelerdir. Vadeli işlem sözleşmesi, ileri bir tarihte, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni veya döviz alma veya satma yükümlülüğü getiren sözleşmedir. Vadeli işlem sözleşmesinde alım satım konu mal ve finansal aracın niteliği, miktarı, süresi ve teslim yeri standart olarak tanımlanmıştır.

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin özellikleri, sözleşmeye dayanak teşkil eden varlığın niteliğine göre, yönetim kurulu tarafından belirlenip SPK tarafından onaylanır. Yönetim kurulunun bu konudaki kararları ve değişiklikleri borsa bülteninde duyurulur. Diğer türev araçlardan hangilerinin borsada işlem göreceğine SPK karar verir.

Vadeli işlem sözleşmelerinde tek değişken, alım satım sırasında oluşan fiyattır. Vadeli işlem sözleşmeleri, vadeli işlem borsalarında işlem görür ve borsa takas kurumunun garantisi altındadır. İşlemlerin borsa takas kurumu tarafından garanti edilmesi, uygulanan teminat sistemi ile mümkün olmaktadır. Sözleşme bazında teminatlar potansiyel günlük zarar riskini karşılayacak şekilde borsa tarafından belirlenir.

Vadeli işlem sözleşmelerinde alım satım yapmak isteyen yatırımcılar sözleşme bazında belirlenmiş olan teminatları yatırmak zorundadır. Teminat sistemi ile işlemlerin garanti edilmesi ve sözleşmelerin standart hale gelmesi, vadeli işlem sözleşmelerinin alım satım aracına dönüşmesini sağlamıştır.

VOB'da işlem gören sözleşme çeşitleri şunlardır:

Döviz Vadeli İşlem Sözleşmeleri : TL/ Dolar; TL/ Euro
Faiz Vadeli İşlem Sözleşmeleri : DIBS 91; DIBS 365
Endeks Vadeli İşlem Sözleşmesi : IMKB-30 Endeks
Emtia Vadeli İşlem Sözleşmeleri : Pamuk ; Buğday

2.4. Borsanın Denetimi

Borsa ve takas merkezi ile borsa üyelerinin her türlü işlem, hesap, kayıt ve defterleri SPK'nın gözetim ve denetimine tabidir. Borsa ve takas merkezi ile borsa üyelerinin yetkilileri defter, belge ve kayıtlarını yetkili ve görevli denetim elemanlarına ibraz etmek ve istenen bilgileri vermek zorundadırlar.

Borsa üyelerinin borsa ve takas işlemleriyle ilgili hesap ve işlemleri, borsanın yetkili elemanlarınca her zaman denetlenebilir. Borsa üyeleri, inceleme elemanlarına her türlü kolaylığı göstermek ve yardımda bulunmak, borsa faaliyetleriyle ilgili konularda borsa yetkililerince istenecek her türlü bilgiyi vermek zorundadırlar. Borsa üyeleri ilgili mevzuat çerçevesinde düzenlemeleri gerekli olan mali tablo ve raporlarını üyesi buldukları borsa ve takas merkezine vermek zorundadırlar.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının kuruluş şartlarını belirleyiniz.	➤ Vadeli işlemler piyasasının kuruluş için gerekli şartlarını gözden geçirebilirsiniz. ➤ Kuruluş işlemlerini tekrar edebilirsiniz.
➤ Vadeli İşlemler Borsasının organlarını, görev ve yetkilerini ayırt ediniz.	➤ Borsanın organlarını gözden geçirebilirsiniz. ➤ Organların görev ve yetkilerini daha detaylı araştırabilirsiniz.
➤ Vadeli işlemler sözleşmesinin özelliklerini belirleyiniz.	➤ Vadeli işlemler sözleşmesinin özelliklerini tekrar edebilirsiniz. ➤ Vadeli işlemler sözleşmesi örneğini araştırabilirsiniz.
➤ Vadeli işlemler borsasında denetim işlemlerini ayırt ediniz.	➤ Vadeli işlemler borsasının denetimini tekrar edebilirsiniz. ➤ Denetim sıralamasını yapabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki soruların cevaplarını **doğru ve yanlış** olarak değerlendiriniz.

Sorular	Doğru	Yanlış
1. Borsalar, SPK'nın teklifi ve ilgili Bakanın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunun onayı ile kurulur.		
2. Vadeli işlemler borsasının sermayeleri, SPK tarafından belirlenen miktardan az olmamalıdır.		
3. Denetleme kurulu üyelerini seçmek veya değiştirmek yönetim kurulunun görevidir.		
4. Borsada düzeni ve dürüstlüğü bozanlar hakkında disiplin cezası vermek genel kurulun görevidir.		
5. Denetçiler yönetime müdahale edemezler, ancak görüşlerini yazılı olarak yönetim kuruluna ve aynı zamanda SPK'ya bildirirler.		
6. Vadeli işlem sözleşmesi, ileri bir tarihte, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni veya dövizli alma veya satma yükümlülüğü getiren sözleşmedir.		
7. Vadeli işlem sözleşmelerinde tek değişken, alım satım sırasında oluşan fiyattır.		
8. Borsa üyelik başvurularını karara bağlamak ve gerektiğinde borsa üyelerinin üyelikten geçici veya sürekli çıkarılmasına karar vermek yönetim kurulunun görevidir.		
9. Borsa ve takas merkezi ile borsa üyelerinin her türlü işlem, hesap, kayıt ve defterleri SPK'nın gözetim ve denetimine tabidir.		
10. Borsa üyelerinin borsa ve takas işlemleriyle ilgili hesap ve işlemleri, borsanın yetkili elemanlarınca yılda 2 defa denetlenebilir.		

DEĞERLENDİRME

- Sorulara verdiğiniz yanıtları modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız.
- Bu faaliyet kapsamında hangi bilgileri kazandığınızı belirleyiniz.
- Yanlış cevaplandığı sorularla ilgili konuları tekrar inceleyip öğrenmeye çalışınız.

UYGULAMALI TEST

Aşağıda listelenen davranışları, davranışlarınızın her birinde uyguladıysanız evet, uygulamadıysanız hayır kutucuklarını işaretleyiniz.

MODÜL ADI: Türkiye’de Finansal Piyasalar UYGULAMA FAALİYETİ: İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının özelliklerini belirleyebilmek	ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: SINIF VE NU:	
AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. İzmir Vadeli İşlemler Piyasasının kuruluşu için gerekli şartları biliyor musunuz?		
2. Vadeli işlemler piyasasının kuruluş işlemlerini sıralayabiliyor musunuz?		
3. Vadeli işlemler borsasının organlarını sıralayabiliyor musunuz?		
4. Genel kurulun görev ve yetkilerini diğer organlardan ayırt edebiliyor musunuz?		
5. Yönetim kurulunun görev ve yetkilerini diğer organlarda ayırt edebiliyor musunuz?		
6. Denetleme kurulunun görev ve yetkilerini biliyor musunuz?		
7. Vadeli işlemler sözleşmesinin özelliklerini biliyor musunuz?		
8. Vadeli işlemler sözleşmesinin farklı olan taraflarını ayırt edebiliyor musunuz?		
9. Vadeli işlemler borsasının denetimi biliyor musunuz?		
10. Vadeli işlemler borsasının denetiminin kim tarafından yapıldığını ayırt edebiliyor musunuz?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “Evet” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ”Hayır” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Hepsi “Evet” ise bir sonraki öğrenim faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile İstanbul Altın Borsasının özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- İnternet ve kütüphane aracılığı ile İstanbul Altın Borsasının kuruluşu ve organlarının görev ve yetkileri hakkında araştırma yapınız.
- İstanbul Altın Borsanın faaliyetleri ve denetimi konusunda ilgili web sayfalarını ve kütüphaneleri ziyaret ederek bilgi toplayınız.

3. İSTANBUL ALTIN BORSASI

3.1. İstanbul Altın Borsasının Kuruluşu

Resim 3.1: İstanbul Altın Borsası

Kıymetli Madenler Borsaları; borsa içinde oluşturulacak pazarlarda, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından tanımlanan ve standartları belirlenen, kıymetli madenlerin açık, düzenli ve serbest rekabet şartları içerisinde alınıp satılmasını sağlayan, fiyatlarının tespit ve ilanı işleriyle yetkili ve Yönetmelik'le verilen diğer işleri yapan tüzel kişiliğe sahip 1993 yılında kurulan ve 1995 yılında faaliyete başlayan kamu kurumlarıdır.

3.2. Borsanın Görev ve Yetkileri

- Borsada Hazine Müsteşarlığı tarafından tanımlanan ve standartları belirlenen kıymetli madenlerin işlem göreceği kıymetli maden piyasalarını oluşturmak,
- Teşekkül ettirilecek piyasalarla ilgili hukuki düzenlemeleri ve organizasyonu yapmak,
- Borsada yapılan alım, satım işlemlerinin güven ve istikrar içinde serbest rekabet şartları altında kolayca ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, bu kuralların dışına çıkan borsa üyelerine İAB Yönetmeliğinde belirtilen müeyyideleri uygulamak,

- Borsada, olağan dışı menfi (olumsuz) gelişmelerin meydana gelmesi halinde, mevzuatın verdiği yetkiler içinde gerekli önlemleri almak,
- Kıymetli madenlere dayalı ve bunların ödünç verilmesini konu alan sermaye piyasası araçlarının işlem göreceği piyasaları oluşturmak,
- Sermaye Piyasası Kurulu ve Hazine Müsteşarlığı tarafından tevdi edilen görevleri yapmaktır.

3.3. Borsanın Organları

Borsanın organları; genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu ve borsa başkanından oluşur.

Resim 3.2: Külçe altın

3.3.1. Genel Kurul

Borsa genel kurulu, borsa üyelerinden meydana gelir ve borsanın üst karar organıdır. Genel Kurulun başlıca görev ve yetkileri şunlardır.

- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan borsa yönetmelikleri ve tebliğlerini onaylamak,
- Borsanın genel politikasını belirlemek ve yönetim kuruluna yetki tanınan haller dışında yönetime ilişkin kararlar almak,
- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporu ile denetçi raporunu inceleyip karara bağlamak,
- Borsanın bilançosunu ve gelir ve gider kalemlerini inceleyerek karara bağlamak, gelir kalemlerini, personel kadrosunu ve kesin hesabı onaylamak,
- Yönetim kurulu üyelerini seçmek ve ibra etmek; ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler hakkında yapılacak işlemleri ve bunların göreve devam edip etmeyeceklerini karara bağlamak; seçimi genel kurula ait olan komitelerin üyelerini seçmek ve gerektiğinde görevlerine son vermek,
- Gündemde yer alan diğer hususları görüşüp karara bağlamak.

3.3.2. Yönetim Kurulu

Resim 3.3: Külçe Altın

Borsada, bir başkan ve dört üyeden teşekkül eden beş kişilik bir yönetim kurulu bulunur. borsa başkanı yönetim kurulunun doğal üyesi ve başkanıdır. Yönetim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- Borsaya ilişkin her türlü iç mevzuatı hazırlamak,
- Kıymetli madenlerin borsada işlem görme esaslarını belirlemek,
- Borsa işlerinin mevzuata ve kurallara uygun olarak düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak,
- Genel kurulca kurulanlar dışında yönetmeliklerle belirlenmiş veya ihtiyaç duyulabilecek komiteleri kurarak üyelerini seçmek ve çalışma esaslarını düzenlemek,
- Borsa işlemlerinde çıkabilecek uyuşmazlıkları inceleyerek sonuçlandırmak,
- Borsa bültenini çıkarmak, borsa tarafından açıklanması gereken bilgilerin ve borsada teşekkül eden fiyatların muntazam olarak yayınlanmasını sağlamak,
- Borsa işlemleriyle ilgili istatistikler düzenleyerek yayımlamak,
- Borsanın bütçesini hazırlayıp genel kurula sunmak,
- Borsanın kadrosunu ve kesin hesabını hazırlayarak genel kurula sunmak,
- Borsa gelirlerinin tahsilini ve giderlerinin yapılmasını sağlamak,
- Borsa adına imzaya yetkili olanları ve yetki sınırlarını belirlemek,
- Her türlü personel atamalarını yapmak ve bu atama yetkisini, gerektiğinde borsa başkanına devretmek,
- Mevzuatla verilen sair görevleri yerine getirmek.

3.3.3. Denetim Kurulu

Borsanın hesap ve işlemleri, genel kurulca seçilecek iki denetçiden oluşan denetim kurulu tarafından denetlenir. Denetçiler, borsanın hesap ve işlemlerini, kanun, kararname, tebliğ ve genel kurul kararları çerçevesinde denetlemekle görevli ve yükümlüdürler.

Denetçiler yönetime müdahale edemez; görüşlerini yazılı olarak borsa başkanlığına bildirir. Bu raporlardaki işlemlerle ilgili hususlarda yönetim kurulu gerekli tedbirleri alır. borsa başkanlığı, denetçilerin talep edeceği bütün bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.

Denetçiler, her yıl sonunda borsanın işlem ve hesapları hakkında hazırlayacakları raporu Genel kurula sunarlar. Denetçiler, gerekli gördükleri takdirde ara raporlar hazırlayıp görüşlerini ilgili mercilere duyururlar. Denetçiler oy sahibi olmaksızın Yönetim Kurulu toplantılarına katılabilirler.

3.3.4. Borsa Başkanı

Borsa başkanı genel yönetmelikte belirlenen şartları haiz kişiler arasından SPK'nın teklifi üzerine müşterek kararname ile atanır. Borsa başkanının görev süresi 4 yıldır.

Borsa başkanı, borsanın en üst amiri olup aynı zamanda borsa yönetim kurulu Başkanıdır. Borsa başkanı, borsanın genel yönetimi ve temsilinden sorumludur. Bu sorumluluk, borsanın çalışmalarının genel çerçevede düzenlenmesi, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve gerektiğinde kamuya yansıtılması görev ve yetkilerini kapsar. Başkan, görevlerinin yerine getirilmesinde yeteri kadar danışman hizmetinden yararlanabilir.

3.4. Borsa İşlemleri Esasları

Resim 3.4: Altın borsası

1. İşlem yöntemi: Kıymetli madenin alım satım işlemleri, borsa eksperleri huzurunda, üyelerin alım satım emirlerinin rekabet şartları altında karşılaştırılması suretiyle yürütülür. Kıymetli madenin alım satımında "çok fiyat" yöntemi kullanılır. Çok fiyat yöntemi, kıymetli madene ait olarak verilen alım satım emirlerinin öncelik kurallarına uygun olarak teker teker karşılaştırılmasıyla elde edilen fiyatlarla alım satımın gerçekleştirildiği sürekli müzayede sistemi ile çalışır.

2. Çok fiyat yöntemine göre işlemlerin yürütülmesi: Çok fiyat yönteminin uygulanmasında, üyelerin alım ve satım emirlerinin ve gerçekleşen işlemlerin ilgililerin izleyebileceği bir biçimde ekranda gösterilmesi veya duyurulması esastır. Bunun şekli borsa yönetimince belirlenir. Kıymetli madeni satın almak veya satmak isteyen üye, alım veya satım emrini işleme konulmak üzere borsaya iletir. İşleme konulan emrin alım emri olması ve daha önce iletilmiş olan en iyi satım emrinden fiyat olarak daha büyük veya eşit olması durumunda satımdaki emir tamamen veya kısmen karşılanabilir. İşleme konulan emrin satım emri olması ve daha önce iletilmiş olan en iyi alım emrinden fiyat olarak daha küçük veya eşit olması halinde ise alımdaki emir tamamen veya kısmen karşılanabilir. Üye daha önce verdiği ve bekleyen alım veya satım emirlerini iptal edebileceği veya değiştirebileceği gibi öncelik kurallarına uymak kaydıyla kendi emrini satın alabilir veya satabilir. Bir üye temsilcisi emri verirken ya da işlem yaparken diğer üyelerin işlem yapmasına engel olabilecek herhangi bir davranışta bulunamaz. İşlemlerin hemen akabinde sözleşme düzenlenir. Düzenlenen sözleşmelere varsa ilgili müşteri emir numarası yazılır.

3. Öncelik kuralları: Borsa'ya intikal ettirilen emirler karşılanırken daha düşük fiyatlı satım emirleri, daha yüksek fiyatlı satım emirlerinden; daha yüksek fiyatlı alım emirleri, daha düşük fiyatlı alım emirlerinden önce karşılanır. Borsaya intikal ettirilen emirler karşılanırken fiyat eşitliği halinde zaman açısından borsaya daha önce intikal ettirilen emirler öncelikle karşılanır. Fiyat ve zaman önceliği açısından eşitliğin sözkonusu olduğu

durumlarda müşteri emirleri piyasa üyelerinin kendi nam ve hesaplarına verdikleri emirlerden önce karşılanır.

4. Borsa emirlerinin şekil ve esasları: Borsa emirleri, üye temsilcileri tarafından, yönetim kurulunca belirlenmiş şekil ve esaslara göre verilir.

5. Seans: Borsa yetkilisi tarafından verilecek bir işaretle işlemlerin başlatıldığı an ile yine borsa yetkilisi tarafından verilecek başka bir işaretle işlem emirlerine son verildiği an arasında geçen süre seans olarak adlandırılır.

6. İşlemlerde uygulanacak fiyat aralıkları: Kıymetli madenlerin alım ve satım emirlerinin karşılaştırılması, ancak borsa yönetimi tarafından her bir kıymetli maden için işlem birimi fiyatlarına göre belirlenecek fiyat aralıkları ile verilen fiyatlarda yapılır. yönetim kurulu, en az bir hafta önceden ilan etmek kaydıyla fiyat işlem aralıklarını değiştirebilir.

7. Seans açılış fiyatı: Seans açılış fiyatını belirleme yöntemi, yönetim kurulunca kararlaştırılır.

8. Seans kapanış fiyatı: Seans kapanış fiyatı, o seansta borsa kaydına alınan en son fiyattır.

9. Borsa kaydına alınan fiyatlar: Borsada alım satımı gerçekleştirilen kıymetli madenin fiyatı; işlem gördüğü miktar, yönetim kurulu tarafından kıymetli madenin işlem birim fiyatına göre belirlenecek fiyat aralıklarında asgari işlem miktarına eşit veya fazla olması durumunda borsa kaydına alınır.

10. Kıymetli maden işlemlerinin geçici olarak durdurulması: Borsa başkanı, bazı durumlarda kıymetli madenlerden herhangi birinin alım satımını geçici olarak durdurabilir:

11. Teşekkül eden fiyatların ve gerçekleşen alım satımların iptali: Yönetmeliklerde belirlenen durumlar söz konusu olduğunda borsa başkanı, bir veya daha fazla borsa üyesinin başvurusu üzerine ya da re'sen, teşekkül eden fiyatları ve bu fiyatlar üzerinden gerçekleşen işlemleri iptal edebilir.

Resim 3.5: İstanbul Altın Borsası

12. Resmi müzayede: Mahkemelerin, icra dairelerinin ve diğer resmi dairelerin borsada yapılmasına gerek gördükleri kıymetli madenlerin satım işlemleri ayrı bir pazarda aşağıdaki kurallara uyularak yapılır:

- Satışı istenen kıymetli maden, bir muayyen bedel belirlenmişse bunun altında olmamak kaydıyla işleme girer. Borsa başkanlığı satışa aracılık edecek üye veya üyeleri ve bunların sırasını kura çekme yöntemi ile önceden belirler.
- Satışla görevlendirilen üyeye tarife üzerinden kurtaj ödenir. Re'sen satışa çıkarma halinde kurtaj borsa tarafından alınır.
- Borsa başkanlığı, kıymetli madenin niteliğine ve işlem hacmine bağlı olarak resmi müzayedenin en çok kaç seans sürebileceğini belirler. Bu süre içinde satılmayan kıymetli maden, satışı isteyen makama iade edilir. Bu durumda, resmi müzayedenin bittiği tarihten itibaren 15 gün içinde müzayede sunulan kıymetli maden için tekrar resmi müzayede açılmaz.
- Satılan kıymetli madenin alıcılara teslimi, bedellerinin tahsili ve tahsil edilen paranın borsa ücreti, kurtaj ve diğer giderler indirildikten sonra ilgili kuruluşa ödenmesi Borsa başkanlığı tarafından yapılır.

13. Gerçekleşen işlemlerin belirlenmesi: Seansın bitiminde, teşekkül eden fiyatlar üzerinden gerçekleşen alım satım işlemleri sonucu her alıcının aldığı, her satıcının sattığı kıymetli madenin miktarı ve tutarı bordrolara dökülür. Bordrolar ilgili eksperler tarafından imzalanır ve ilgili üyelere bildirilir. Bordrolarda teşekkül eden her bir fiyata ait alım satımlar için ayrı ayrı olmak üzere, bir üyenin alımlarının hangi üyeler tarafından satılan kıymetli madenle karşılandığı gösterilir.

14. Teşekkül eden fiyatların ilanı: Borsada yapılan işlemler sonucunda teşekkül eden fiyatlar ve bu fiyatlardan yapılan toplam işlem miktarları seans bitiminde ilan edilir. Borsa kaydına alınan fiyatlar, Borsa Bülteninin seans gününü izleyen iş günü çıkacak sayısında "seans açılış fiyatı", "en düşük fiyat", "en yüksek fiyat" ve "kapanış fiyatı" olarak ilan edilir. Kıymetli madenlerden biri için o günkü seansta fiyat teşekkül etmemişse bu durum Borsa Bülteninde ilan edilir.

15. İşlem birimi: İşlem birimi kıymetli maden üzerinde işlem yapılabilecek asgari kıymetli maden miktarını ifade eder. Yönetim kurulu, arz ve talebin miktar ve piyasa hacmini göz önünde bulundurarak, kıymetli maden için işlem birimini belirleyerek Borsa Bülteni'nde ilan eder.

16. Para birimi esası: Borsada kıymetli madenler alıcı ve satıcının talebine göre Türk Lirası veya yönetim kurulu tarafından belirlenecek yabancı paralar üzerinden alınıp satılabilir.

3.5. Borsanın Denetimi

Borsanın hesap ve işlemleri, genel kurulca seçilecek iki denetçiden oluşan denetim kurulu tarafından denetlenir. Denetçiler, borsanın hesap ve işlemlerini, kanun, kararname, tebliğ ve genel kurul kararları çerçevesinde denetlemekle görevli ve yükümlüdürler.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İstanbul Altın Borsasının kuruluşunu ve organlarını ayırt ediniz.	➤ İstanbul Altın Borsasının kuruluşunu gözden geçirebilirsiniz ➤ Altın borsasının organlarını ve görev ve yetkilerini gözden geçirebilirsiniz.
➤ İstanbul Altın Borsasının işlem esaslarını belirleyiniz.	➤ İstanbul Altın Borsasının işlem esaslarını tekrar edebilirsiniz.
➤ İstanbul Altın Borsası diğer borsa çeşitlerinden ayırt ediniz.	➤ İstanbul Altın borsasının görevlerini gözden geçirebilirsiniz. ➤ Diğer borsa çeşitlerini tekrar gözden geçirebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki soruların cevaplarını **doğru ve yanlış** olarak değerlendiriniz.

Sorular	Doğru	Yanlış
1. İstanbul Altın Borsası, kıymetli madenlerin açık, düzenli ve serbest rekabet şartları içerisinde alınıp satılmasını sağlayan piyasadır.		
2. İstanbul Altın Borsası sadece Hazine Müsteşarlığının düzenlemesi ve denetimi altındadır.		
3. Borsanın en üst karar organı genel kuruldur.		
4. Borsa başkanı yönetim kurulunun doğal üyesi ve başkanıdır.		
5. İstanbul Altın Borsasında, denetçiler yönetime müdahale edebilir.		
6. Kıymetli madenin alım satımında "çok fiyat" yöntemi kullanılır.		
7. Borsaya intikal ettirilen emirler karşılanırken daha düşük fiyatlı satım emirleri, daha yüksek fiyatlı satım emirlerinden; daha yüksek fiyatlı alım emirleri, daha düşük fiyatlı alım emirlerinden önce karşılanır.		
8. Seans açılış fiyatı, o seansta borsa kaydına alınan en son fiyattır.		
9. Borsada işlemler sadece TL üzerinden yapılır.		
10. Borsanın hesap ve işlemleri, genel kurulca seçilecek iki denetçiden oluşan denetim kurulu tarafından denetlenir.		

DEĞERLENDİRME

- Sorulara verdiğiniz yanıtları modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız.
- Bu faaliyet kapsamında hangi bilgileri kazandığınızı belirleyiniz.
- Yanlış cevaplandığı sorularla ilgili konuları tekrar inceleyip öğrenmeye çalışınız.

UYGULAMALI TEST

Aşağıda listelenen davranışları, davranışlarınızın her birinde uyguladıysanız evet, uygulamadıysanız hayır kutucuklarını işaretleyiniz.

MODÜL ADI: Türkiye’de Finansal Piyasalar	ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:	
UYGULAMA FAALİYETİ: İstanbul Altın Borsası Faaliyetlerini seçebilmek	SINIF VE NU:	
AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Değerlendirme Ölçütler	Evet	Hayır
1. İstanbul Altın Borsasının tanımını yapabiliyor musunuz?		
2. İstanbul Altın Borsasının görevlerini sayabiliyor musunuz?		
3. İstanbul Altın Borsasının organlarını biliyor musunuz?		
4. Genel kurulun görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
5. Yönetim kurulunun görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
6. Denetim kurulunun görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
7. İstanbul Altın Borsasının işlem esaslarını sayabiliyor musunuz?		
8. İstanbul Altın Borsasının işlem esaslarını biliyor musunuz?		
9. Borsanın kim tarafından denetlendiğini biliyor musunuz?		
10. Borsanın nasıl denetlendiğini biliyor musunuz?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “Evet” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ”Hayır” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Hepsini “Evet” ise bir sonraki öğrenim faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-4

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile SPK'nın özelliklerini ve faaliyet alanlarını ayırt edebilecek ve verilerini takip edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- İnternet ve kütüphane aracılığı ile Sermaye Piyasası Kurulunu araştırınız.
- Sermaye Piyasası Kurulunun organlarını ve organlarının görev ve yetkilerini araştırınız.

4. SERMAYE PİYASASI KURULU

Resim 4.1: SPK logosu

SPK 30 Temmuz 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2499 sayılı "Sermaye Piyasası Kanunu"nun getirdiği bir kamu tüzel kişisidir. Kurul'un merkezi Ankara'dadır, Kurul gerekli gördüğü yerlerde büro açabilir.

4.1. Sermaye Piyasası Kurulunun Amacı

Sermaye Piyasası Kurulu; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, menkul kıymetler ve sermaye piyasasıyla ilgili kuruluşlar hakkında kamunun aydınlatılmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını, ortaklıklarda mülkiyetin yaygınlaştırılmasını, menkul kıymetler borsalarının çalışmasına, gelişmesine ve yaygınlaşmasına elverişli bir ortamın hazırlanmasını sağlayıcı düzenleme, denetleme, inceleme, araştırma ve açıklamalar yaparak, başta sanayi kuruluşlarının hisse senetleri olmak üzere tasarrufların menkul kıymetlere yatırılmasını özendirmek, sermaye piyasasındaki sağlıksız gelişme eğilimlerini önlemek, tasarruf sahipleri ve sermaye piyasasıyla ilgili kuruluşları yurt ekonomisinin yararına yönlendirmek suretiyle, halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını gerçekleştirmek, amaçlarıyla kurulmuştur.

4.2. Sermaye Piyasası Kurulunun Görev ve Yetkileri

Resim 4.2: Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulunun başlıca görev ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir:

- Sermaye piyasası alanında aşağıdaki mesleki faaliyetleri yürütmek;

Denetleme: Menkul kıymetleri halka arz edilen ve sermaye piyasasında faaliyet gösteren kuruluşlar nezdinde ya da bu kuruluşlardan gelen periyodik bildirimler üzerinden merkezde, bu kuruluşların faaliyetlerini mevzuat ve mali bünye açısından denetlemek,

İzleme: Sermaye piyasasında izinli ya da izinsiz faaliyet gösteren kuruluşları, bu piyasada işlem gören menkul değerleri ve sermaye piyasasını ilgilendiren her türlü yayın, duyuru ve reklamları izlemek, bu amaçla arşiv oluşturmak,

Kayıt tutma: Sermaye Piyasası Kanununa tâbi kuruluşların ve halka arz edilen her türlü menkul değerlerin kaydını tutmak,

Araştırma yapma: Yurt ve dünya ekonomisinin gidişi ve eğilimlerinin sermaye piyasası üzerine etkileri, sermaye piyasası uygulamasında ortaya çıkan sorunlar ve Maliye Bakanlığı'nca istenecek diğer konularda araştırma yaparak, alınması gereken ekonomik ve mali önlemler ile mevzuatta yapılması gereken değişiklikler konusunda Maliye Bakanlığı'na öneride bulunmak,

- Sermaye piyasası alanında uygulamaya dönük hukuki sonuç doğuran özel nitelikte idari kararlar almak;

İnceleme: Kurula yapılan başvuruları incelemek, izin vermek, başvuruyu reddetmek, özel kural ve koşullar koymak, ek bilgi ve belgeler istemek, süre vermek, süre uzatmak,

Değerlendirme: Alınan, derlenen ve kendisine verilen bilgi ve belgelerden, denetim ve izlemelerden elde edilen sonuçları inceleyip değerlendirmek, yapılacak işlemleri, alınacak önlemleri kararlaştırmak, izinsiz halka arz ve satışı durdurmak, yanıltıcı ilan ve reklamları yasaklamak, daha önce verilmiş izin ve belgeleri iptal etmek, finansman durumu zayıflayan ortaklıkları uyarmak, bu konularda yetkili mercilere yapılacak önerileri saptamak, ve özel idari nitelikli bu tür kararlarını ilgililere, yetkili kamu kuruluşlarına, gerekirse yargı organlarına ve kamuya duyurmak,

- Sermaye piyasası alanında genel hukuki nitelikli idari karar ve düzenlemeler çıkarmak;
 - Menkul kıymetlerin halka arz ve satışını düzenlemek, denetlemek ve yönlendirmek amacıyla menkul kıymetleri halka arz olunan anonim ortaklıkların ve aracı kuruluşların uyacakları esasları, bunların Kurula başvurularının ve bildirimlerinin kural, yöntem, biçim ve koşullarını belirlemek,

- Kamunun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla; sermaye Piyasası Kanunu'na tâbi kuruluşlar tarafından halka açıklanacak bilanço, kâr ve zarar tablosu, yıllık rapor, denetim raporu ve diğer bilgiler için standart tablolar saptamak, kamuya yapılacak her türlü davet ve duyuruların biçim, kapsam ve içeriğini belirlemek, ve genel nitelikli bu tür kararlarını yönetmelik ve tebliğlerle ilgililere ve kamuya duyurmak ile görevli ve yetkilidir.

4.3. Sermaye Piyasası Kurulu Organları

Resim 4.3: SPK organları

Sermaye Piyasası Kurulu, Kurul Başkanı ve üyeleri ile başkana bağlı olarak kurul faaliyetlerini yürüten teşkilattan oluşur. Başkan ve üyeler, Sermaye Piyasası Kurulunun karar organını oluştururlar. Kurul başkanı, karar organının ve yürütme teşkilatının başıdır.

4.3.1. Sermaye Piyasası Kurulu Karar Organı

Kurul başkan ve üyelerinden oluşan karar organı, kanunlarla kurulun görev ve yetkisine verilmiş konuların tümünde en üst düzeyde görüşme ve karar alma yetkisine sahiptir.

4.3.1.1. Karar Organlarının Görev ve Yetkileri

Karar organının başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

Mesleki nitelikli;

- Sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesi amacıyla hazırlanacak, uygulamaya ilişkin genel hukuki yapıyı oluşturacak yönetmelik ve tebliğleri,
- Başvuru dosyalarını inceleme, izleme, denetleme ve araştırma raporlarını,
- Kurul mensuplarınca hazırlanan görüş-öneri nitelikli etüd, inceleme, araştırma ve diğer çalışmaları, Kurul'ca derlenen istatistik verileri, en üst düzeyde değerlendirerek, gerekli görülenlerin yayımlanmasını, görüşüp karara bağlamak,

İdari nitelikli;

- Kendi çalışma kural ve yöntemlerini saptamak,
- Sicil Raporu Yönetmeliği ve hizmet birimlerinin iç yönetmeliklerini yürürlüğe koymak,
- Kurulda saklanacak bilgi ve belgeleri, tutulacak defter ve kayıtları, muhasebe kural ve yöntemlerini, harcama ve tahsilat belge ve usullerini; kurul hizmetlerinde ve işlemlerinde kullanılacak antetli kağıt, form, karton ve benzeri

- basılı kağıtların adlarını, boyutlarını, içeriklerini ve diğer özelliklerini, kullanma şekil ve yöntemlerini belirlemek,
- Ana hizmet birimlerinin yıllık ya da belli süreli çalışma programlarını görüşüp kesinleştirmek,
 - Kurulun bütçesini, gelir ve giderlere ilişkin kesin hesabını ve yıllık çalışma raporunu görüşüp karara bağlamak,
 - Personele ilişkin kadro, atama, yükseltme, disiplin, ek ücret, tazminat, ikramiye ve diğer sosyal yardımlar gibi konularda, Personel Yönetmeliği'nin kendi yetkisine bıraktığı hususları görüşüp karara bağlamak,
 - Fon Yönetmeliği'nde kendi yetkisine bırakılan satınalma, satma ve kiralama konularındaki dosyaları, sözleşme önerilerini görüşüp karara bağlamak,
 - Kurulun üçüncü kişilerle olan alacak, hak ve borçları hakkında her türlü işleme, gerektiğinde sulha, ibraya ve tahkime karar vermek,
 - Kurul merkezi dışında büro açılmasına, açılmış büroların kapatılmasına karar vermek,
 - Kurul başkanı adına temsil ve imzaya yetkili üst yönetim personelinin bu yetkilerinin kapsamını belirlemek, imza örneklerini tescil ile ilan etmek,
 - Kurulun hizmet birimlerinin çalışmaları hakkında kurul başkanından bilgi istemek, çalışma sonuçlarını değerlendirmek, özel denetim yapılmasını istemek, ile görevli ve yetkilidir.

4.3.1.2. Karar Organının Çalışma Esasları

- Kurul başkanı tarafından belirlenen gündem ve toplantı günü ile saati kurul özel bürosu tarafından en az 24 saat önce üyelere dağıtılır.
- Başkanın teklifi ve üyelerin kararı ile olağan toplantıların gündeminde değişiklik yapılabilir.
- Toplantılar, esas olarak kurul merkezinde yapılır. Kararlaştırılması halinde toplantıların, kurulun büro teşkilatının bulunduğu yerlerde yapılması da mümkündür.
- Başkanın bulunmadığı hallerde toplantıları başkan vekili yönetir.
- Kurul başkan ve üyelerinin bütün toplantılarda bulunmaları esastır.
- Kurul, başkan dahil en az beş üyenin hazır bulunması ile toplanır ve salt çoğunlukla karar verir.
- Toplantılarda alınan kararlar, toplantı sırasında tutanağa geçirilerek, tutanağın her sayfası katılan başkan ve üyelerce imzalanır.
- Kurulun toplantıları gizlidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Sermaye Piyasası Kurulunun görev ve yetkilerini belirleyiniz.	➤ Sermaye Piyasası Kurulunun görev ve yetkilerini gözden geçirebilirsiniz. ➤ Diğer piyasa çeşitlerinin görev ve yetkileri ile karşılaştırabilirsiniz.
➤ Sermaye Piyasası Kurulunun karar organının görev ve yetkilerini ayırt ediniz.	➤ Sermaye Piyasası Kurulu karar organının görevlerini gözden geçirebilirsiniz. ➤ Sermaye Piyasası Kurulu karar organının yetkilerini gözden geçirebilirsiniz.
➤ Sermaye Piyasası Kurulunun karar organının çalışma esaslarını ayırt ediniz.	➤ Sermaye Piyasası Kurulu karar organının çalışma esaslarını tekrar edebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki soruların cevaplarını **doğru ve yanlış** olarak değerlendiriniz.

Sorular	Doğru	Yanlış
1. Sermaye Piyasası Kurulu; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.		
2. Sermaye Piyasası Kanununa tâbi kuruluşların ve halka arz edilen her türlü menkul değerlerin kaydını tutmak, Sermaye Piyasası Kurulunun görevi değildir.		
3. Kurula yapılan başvuruları incelemek, izin vermek, başvuruyu reddetmek, özel kural ve koşullar koymak, ek bilgi ve belgeler istemek, süre vermek, süre uzatmak, Sermaye Piyasası Kurulunun inceleme görevidir.		
4. Sermaye Piyasası Kurulu, kurul başkanı ve üyeleri ile başkana bağlı olarak kurul faaliyetlerini yürüten teşkilattan oluşur.		
5. Karar organı, kanunlarla kurulun görev ve yetkisine verilmiş konuların tümünde en üst düzeyde görüşme ve karar alma yetkisine sahiptir.		
6. Kurul merkezi dışında büro açılmasına, açılmış büroların kapatılmasına karar vermek, karar organının mesleki nitelikli görevlerinden biridir.		
7. Başvuru dosyalarını, inceleme, izleme, denetleme ve araştırma raporlarını karara bağlamak, karar organının mesleki nitelikli görevlerinden biridir.		
8. Karar organının olağan toplantılarının gündeminde değişiklik yapılamaz.		
9. Karar organının toplantılarında, kurul başkanı ve üyelerinin bulunmaları zorunludur.		
10. Sermaye Piyasası Kurulunun merkezi Ankara'dadır ve kurul gerekli gördüğü yerlerde büro açabilir.		

DEĞERLENDİRME

- Sorulara verdiğiniz yanıtları modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız.
- Bu faaliyet kapsamında hangi bilgileri kazandığınızı belirleyiniz.
- Yanlış cevaplandığı sorularla ilgili konuları tekrar inceleyip öğrenmeye çalışınız.

UYGULAMALI TEST

Aşağıda listelenen davranışları, davranışlarınızın her birinde uyguladıysanız evet, uygulamadıysanız hayır kutucuklarını işaretleyiniz.

MODÜL ADI: Türkiye’de Finansal Piyasalar UYGULAMA FAALİYETİ: Sermaye Piyasası Kurulunun organlarını, görev ve yetkilerini belirleyebilmek	ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI: SINIF VE NU:	
AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Sermaye Piyasası Kurulunu tanımlayabiliyor musunuz?		
2. Sermaye Piyasası Kurulunun ne amaçla kurulduğunu biliyor musunuz?		
3. Sermaye Piyasası Kurulunun mesleki faaliyetleri yürütebilmek için varolan görevlerini açıklayabiliyor musunuz?		
4. Sermaye Piyasası Kurulunun idari kararları alabilmesi için gerekli olan görevlerini ayırt edebiliyor musunuz?		
5. Sermaye Piyasası Kurulunun karar organının kimlerden oluştuğunu biliyor musunuz?		
6. Karar organının mesleki nitelikli görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
7. Karar organının idari nitelikli görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
8. Karar organının çalışma esaslarını biliyor musunuz?		
9. Karar organının Sermaye Piyasası Kurulu için varolan önemini biliyor musunuz?		
10. Sermaye Piyasası Kurulunun tüm piyasa çeşitlerinin düzenlemesini ve denetlemesini yaptığını biliyor musunuz?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ”HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Hepsi “EVET” ise bir sonraki öğrenim faaliyetine geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki soruların cevaplarını **doğru ve yanlış** olarak değerlendiriniz.

Sorular	Doğru	Yanlış
1. Borsada kurulan pazar ve piyasalarda işlem yapacak aracı kuruluşların borsadan Borsa Üyelik Belgesi almaları zorunludur.		
2. İMKB disiplin komitesi, menkul kıymetlerin borsa kotuna alınması için yapılan başvuruları değerlendirerek bu konuda hazırlayacağı raporları yönetim kuruluna sunar.		
3. Borsaların işlem ve hesapları, KHK (Kanun Hükmünde Kararname) ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre SPK (Sermaye Piyasası Kurulu)'nce denetlenir.		
4. İzmir Vadeli İşlemler Borsasında, denetleme kurulu üyelerini seçmek veya değiştirmek yönetim kurulunun görevidir.		
5. Vadeli işlem sözleşmelerinde tek değişken, alım satım sırasında oluşan fiyattır.		
6. İzmir Vadeli İşlemler Borsasının üyeleri, borsa ve takas işlemleriyle ilgili hesap ve işlemleri, borsanın yetkili elemanlarınca yılda 2 defa denetlenebilir.		
7. İstanbul Altın Borsası, kıymetli madenlerin açık, düzenli ve serbest rekabet şartları içerisinde alınıp satılmasını sağlayan piyasadır.		
8. İstanbul Altın Borsası sadece Hazine Müsteşarlığının düzenlemesi ve denetimi altındadır.		
9. Sermaye Piyasası Kurulu; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlık içinde çalışmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.		
10. Sermaye Piyasası Kurulu, kurul başkanı ve üyeleri ile başkana bağlı olarak kurul faaliyetlerini yürüten teşkilattan oluşur.		

DEĞERLENDİRME

- Sorulara verdiğiniz yanıtları modül sonundaki cevap anahtarıyla karşılaştırınız.
- Bu faaliyet kapsamında hangi bilgileri kazandığınızı belirleyiniz.
- Yanlış cevaplandığı sorularla ilgili konuları tekrar inceleyip öğrenmeye çalışınız.

PERFORMANS TESTİ

Aşağıda verilen kelimeleri bulmacada düz, çapraz ve tersten bulmaya çalışınız.
Başarılar...

F	İ	Y	A	T	T	R	E	K	A	B	E	T	B	G	F	İ	X
H	T	V	D	A	E	İ	P	B	Q	V	J	M	E	J	S	T	S
W	W	Q	B	N	C	D	K	V	Y	W	Q	P	M	X	P	Y	F
Q	V	A	H	E	L	N	A	İ	F	K	T	P	T	S	S	G	A
B	K	R	H	D	O	O	D	V	L	X	V	İ	İ	S	F	P	F
O	X	A	D	A	N	Y	Q	E	U	N	B	Y	A	E	D	L	C
R	W	P	T	M	B	İ	B	M	K	W	T	A	J	A	X	W	İ
S	E	İ	Q	L	X	S	H	A	Q	K	Y	S	C	N	Y	B	R
A	E	Y	P	T	Z	P	O	V	W	İ	O	A	L	S	O	W	İ
E	O	S	J	İ	M	O	T	Y	W	Y	F	V	L	O	A	D	J
P	Q	A	D	E	N	E	T	İ	M	M	Q	Z	Y	E	J	L	E
M	A	J	B	P	H	O	C	X	X	E	S	E	R	M	A	Y	E
A	E	A	N	G	T	Q	L	M	L	T	S	Y	C	O	T	D	Y
P	W	N	D	İ	W	G	X	J	Z	P	B	P	G	U	K	A	Y
V	O	B	K	B	V	C	S	B	D	T	E	A	L	T	İ	N	N
W	F	C	V	U	V	Y	K	O	T	A	S	Y	O	N	G	S	O
B	M	P	O	J	L	Q	Z	C	W	D	Q	S	J	Y	W	L	J
P	L	İ	M	İ	T	A	X	N	S	K	İ	M	K	B	Z	U	M

İMKB	OPSİYON	SERMAYE	EMTİA
BORSA	FİYAT	ALTIN	PARA
KOTASYON	REKABET	MENKUL	DENETİM
VOB	SEANS	KIYMET	LİMİT
VADE	PİYASA	MADEN	LİKİT

UYGULAMALI TEST

YETERLİK ÖLÇME

Modül ile kazandığınız yeterliği aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Kriterleri	Evet	Hayır
İMKB ile ilgili olarak;		
A) Borsanın tanımını yapıp görev ve yetkilerini sıralayabiliyor musunuz?		
B) İMKB'nin organlarını sıralayıp, görev ve yetkilerini ayırt edebiliyor musunuz?		
C) İMKB'nin uyumsuzlukları, disiplini ve denetiminin özelliklerini biliyor musunuz?		
İzmir Vadeli İşlemler Piyasası ile ilgili olarak;		
A) Piyasasının kuruluşunu, görev ve yetkilerini biliyor musunuz?		
B) Vadeli İşlem Sözleşmesini biliyor musunuz?		
C) Piyasasının denetimini biliyor musunuz?		
İstanbul Altın Borsası ile ilgili olarak;		
A) Borsanın kuruluşunu ve amacını biliyor musunuz?		
B) Borsanın görev ve yetkilerini biliyor musunuz?		
C) Borsanın işlem esaslarını sıralayabiliyor musunuz?		
Sermaye Piyasası Kurulu ile ilgili olarak;		
A) Sermaye Piyasası Kurulunun tanımını ve kuruluş amacını biliyor musunuz?		
B) Kurulun görev ve yetkilerini diğer piyasalardan ayırt edebiliyor musunuz?		
C) Karar organının görev ve yetkilerini ve çalışma esaslarını biliyor musunuz?		

DEĞERLENDİRME

Yaptığınız değerlendirme sonucunda eksikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Modülü tamamladınız, tebrik ederiz. Öğretmeniniz size çeşitli ölçme araçları uygulayacaktır. Öğretmeninizle iletişime geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	D
5	D
6	Y
7	Y
8	Y
9	D
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ -2 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	Y
5	D
6	D
7	D
8	D
9	D
10	Y

ÖĞRENME FAALİYETİ -3 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	D
5	Y
6	D
7	D
8	Y
9	Y
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ -4 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	D
5	D
6	Y
7	D
8	Y
9	D
10	D

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	Y
5	D
6	Y
7	D
8	Y
9	D
10	D

F	i	Y	A	T	T	R	E	K	A	B	E	T	B	G	F	I	X
H	T	V	D	A	E	i	P	B	Q	V	J	M	E	J	S	T	S
W	W	Q	B	N	C	D	K	V	Y	W	Q	P	M	X	P	Y	F
Q	V	A	H	E	L	N	A	i	F	K	T	P	T	S	S	G	A
B	K	R	H	D	O	O	D	V	L	X	V	i	i	S	F	P	F
O	X	A	D	A	N	Y	Q	E	U	N	B	Y	A	E	D	L	C
R	W	P	T	M	B	i	B	M	K	W	T	A	J	A	X	W	I
S	E	I	Q	L	X	S	H	A	Q	K	Y	S	C	N	Y	B	R
A	E	Y	P	T	Z	P	O	V	W	I	O	A	L	S	O	W	I
E	O	S	J	I	M	O	T	Y	W	Y	F	V	L	O	A	D	J
P	Q	A	D	E	N	E	T	i	M	M	Q	Z	Y	E	J	L	E
M	A	J	B	P	H	O	C	X	X	E	S	E	R	M	A	Y	E
A	E	A	N	G	T	Q	L	M	L	T	S	Y	C	O	T	D	Y
P	W	N	D	I	W	G	X	J	Z	P	B	P	G	U	K	A	Y
V	O	B	K	B	V	C	S	B	D	T	E	A	L	T	I	N	N
W	F	C	V	U	V	Y	K	O	T	A	S	Y	O	N	G	S	O
B	M	P	O	J	L	Q	Z	C	W	D	Q	S	J	Y	W	L	J
P	L	i	M	i	T	A	X	N	S	K	i	M	K	B	Z	U	M

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Aidat	: Dernek, kuruluş, kulüp üyelerinin belli sürelerde, belli miktarlarda ödedikleri para, ödenti, kesenek
Asgari	: En az, en aşağı, en düşük, minimum
Bilanço	: Bir kuruluşun belli bir tarihteki iktisadi değerlerinin kaynaklarını ve bu değerlerin hangi alanlara yatırıldıklarını gösteren muhasebe tablosu
Bordro	: Bir hesabın ayrıntılarını gösteren çizelge
Borsa	: Sermaye piyasası araçlarının arz ve talebinin karşılaştığı örgütlenmiş piyasalar
Bülten	: Özel veya resmi kurum, kuruluş veya yetkili kişilerce herhangi bir durumla ilgili olarak süreli veya süresiz yayımlanan duyuru, dergi
Bütçe	: Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerin tümü
Döviz	: Ülkeler arası ödemelerde kullanılacak para, çek, poliçe vb. her türlü ödeme aracı
Eksper	: Bilirkişi
Emtia	: Mal
Endeks	: Belli bir olaya ilişkin sayısal değerlerin zaman, nicelik, boyut ve değer bakımından gösterdiği göreceli değişimlerin ölçüsü
Etüt	: Herhangi bir konuda yapılan inceleme, araştırma, ön çalışma
Feragat	: Hakkından kendi isteği ile vazgeçme
Finansman	: Bir girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için gereken para ve krediyi sağlama işi
Gösterge	: Bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti, işaret
Haiz	: Bir şeyi olan, elinde bulunduran, taşıyan
İbra	: Aklama, temize çıkarma
İbraz	: Ortaya koyma, gösterme, meydana çıkarma, sunma
İcra	: Borçlunun alacaklıya karşı yapmak veya ödemekle yükümlü bulunduğu bir şeyi adli kuruluş aracılığı ile yerine getirme
İhtilaf	: Anlaşmazlık, uyuşmazlık
İhtisas	: Uzmanlık, uzmanlaşma
İkramiye	: Bir yerde çalışan kimselere genellikle kazançtan dağıtılan veya iyi çalıştıkları için verilen aylık dışı para
İktisat	: Mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı, tüketimi ve bölüşümüyle ilgili sosyal bir bilim dalı
İntikal	: Bir yerden başka bir yere geçme, geçiş
İstatistik	: Bir sonuç çıkarmak için verileri yöntemli bir biçimde toplayıp sayı olarak belirtme işi, sayımlama
İstikrar	: Aynı kararda, biçimde sürme, kararlılık
Kambiyo	: İki ayrı ülke parasının birbiriyle değiştirilmesi
Kararname	: Bakanlar Kuruluna verilen yetkilere dayanarak alınan karar
Komisyon	: Bir işte aracılık yapan kimseye bırakılan yüzde
Kotasyon	: Bir şirkete ait taşınırın borsada işlem görmesine izin verilmesi

Likit	: Nakit
Limit ve en üst sınır	: Bir şeyin nicelik bakımından inebileceği veya erişebileceği en alt
Menkul	: Taşınır
Merci	: Başvurulacak yer veya makam
Mevzuat	: Bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb. bütünü
Muayyen	: Bilinen, belirlenmiş
Muntazam	: Düzgün, düzenli, derli toplu
Müeyyide	: Yaptırım
Mülkiyet	: Sahiplik
Müzayede	: Açık artırma
Nama yazılı	: Ada yazılı
Opsiyon	: Seçme yetkisi, bekletme süresi, seçenek
Organizasyon	: Düzenleme
Pay her birine düşen bölüm, hisse	: Birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin
Periyot	: Dönem
Raportör kurul karşısında savunmakla görevlendirilen üye	: Bir komisyonun verdiği kararların gerekçesini kaleme alıp genel
Resen	: Kendi başına, kendiliğinden
Sair	: Başka, öteki, diğer
Seans	: Bir işin yapılmasına ayrılan çalışma süresi, oturum
SPK	: Sermaye Piyasası Kurumu
Suistimal	: Görev, yetki vb. ni kötüye kullanma
Sulh	: Barış
Tahkim	: Anlaşmazlıkların hakem yoluyla çözülmesi yöntemi
Tahkir	: Aşağılama, onur kırma, onuruna dokunma
Tahrif	: Bir şeyin aslını bozma, kalem oynatma, değiştirme
Takas	: Değişim
Tasarruf	: Gelirin tüketilmeyen kısmını gelecekte kullanmak üzere ayırma
Tazminat	: Zarar karşılığı ödenen para
Tebellüğ	: Bildirimi alma
Tebliğ	: Bildirme, bildirim
Tedvir	: Yönetme, çekip çevirme
Temerrüt	: Borçları ödeyememezlik
Teminat	: Güvence
Teşekkül	: Belirli bir varlık ve biçim kazanma, kurulma, kuruluş
Tutanak gibi yazıya geçirilmesi, zabıt	: Meclis, kurul, mahkeme vb. yerlerde söylenen sözlerin olduğu
Türev	: Türemiş veya üretilmiş şey
Tüzel Kişi	: Birçok kişiden oluşan ve tek bir kişi sayılan hukuki varlık
Yatırım yatırılması	: Ekonomik bir girişime belli bir süreyle mal veya para
Yönetmelik	: Bir kuruluşun çalışma yöntemini belirleyen kuralların tümü

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- Sermaye Piyasası Kitapları,
- Sermaye Piyasası Kurulu internet sitesi,
- Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği web sitesi
- İMKB web sitesi
- İnternette yer alan üniversitelerin siteleri,
- Çevrenizdeki bankalar ile işletmeler,
- İnternet,
- Sermaye piyasası süreli yayınları

KAYNAKÇA

- ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI, **Sermaye Piyasası ve Finansal Kurumlar**, Eskişehir, 2004.
- AYTEMİZ Hüseyin, **Sermaye Piyasası ve Türkiye'deki Gelişimi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.
- **ÇİÇEK İlknur**, Avrupa Topluluğu Bütünleşme Sürecinde Türk Sermaye Piyasaları Ve Topluluk Ülkeleri Sermaye Piyasaları İle Karşılaştırılması, **Lisans Bitirme Tezi, Ankara, 2001.**
- ÇİÇEK İlknur, Sermaye Piyasası ve Finansal Kurumlar Yayınlanmamış Ders Notları, İstanbul, 2006.
- GÜCENME, Ümit, Türkiye'de Sermaye Piyasasındaki Son Gelişmeler, Ankara, 1992.
- İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI, **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, İstanbul, 2000.
- COŞKUNCA Semra, **Revizyon**, Ankara, 2010.
- www.spk.gov.tr
- www.tspakb.org.tr
- www.imkb.gov.tr
- www.hazine.gov.tr
- www.alomaliye.com
- www.takasbank.com.tr